

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΚΡΟΥΣΚΑ ΜΑΡΙΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΚΟΛΛΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.1 ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	7
1.2 ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ.....	10
1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ.....	11
1.4 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	13
15 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

2.1 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	15
2.2 ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ.....	17
2.3 ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΣΟΔΑ.....	20
2.4 ΤΟ ΤΕΛΜΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ.....	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

3.1 Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	27
3.2 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	30
3.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥΣ.....	33
3.4 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

4.1 Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	38
4.2 ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	39
4.3 ΑΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΈΜΜΕΣΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ: ΕΕ, ΕΥΡΩΖΩΝΗ, ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

5.1 Ε.Ε-ΕΥΡΩΖΩΝΗ 2010 : ΑΜΕΤΑΒΛΗΤΟ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ.....	42
5.2 ΕΛΛΑΔΑ: ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ.....	45
5.3 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ, ΠΤΩΤΙΚΕΣ ΟΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ ΚΑΙ Η ΖΗΤΗΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ.....	47
5.4 ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ: ΔΥΣΜΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ, ΑΚΟΜΑ ΠΙΟ ΥΠΟΤΟΝΙΚΗ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ.....	51
5.5 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: ΝΕΑ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΚΛΙΜΑΤΟΣ, ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ.....	54
5.6 ΈΝΤΟΝΗ ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ.....	56
5.6.1 ΈΝΤΟΝΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ.....	57
5.6.2 ΗΠΙΟΤΕΡΗ Η ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΣΤΙΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

6.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΩΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	59
6.1.1 Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	59
6.2 Η ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΕ ΞΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ.....	66
6.3 ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

7.1 ΓΕΝΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	73
7.2 ΠΟΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ.....	73
7.2.1 ΕΞΑΓΩΓΕΣ.....	73
7.2.2 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ.....	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

8.1 ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ.....	78
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΑΚΡΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

9.1 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	82
9.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ.....	85

9.3 Ο ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	90
9.4 ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	92
9.4.1 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΞΕ	93
9.4.2 ΖΗΤΗΣΗ ΠΛΟΥΤΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	94
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	97
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	100
ΠΗΓΕΣ INTERNET.....	102

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.1 ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση παρουσιάζει εξασθένιση σε πλήρη αντίθεση με την ταχεία εξάπλωση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Σε σύγκριση με την ΕΕ, όπου και ξεκίνησε, η αναθέρμανση της οικονομικής δραστηριότητας παραμένει εντονότερη στην Ασία, από, ενώ στην πλευρά των αναπτυγμένων χωρών, οι ΗΠΑ παρουσιάζουν ισχυρότερες ενδείξεις ανάσχεσης της οικονομικής ύφεσης, όπου τα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση είναι συγκριτικά λιγότερα. Η βελτίωση των συνθηκών αντανακλάται κατά κύριο λόγο στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Αύξηση της κινητικότητας παρουσιάζεται και στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, οφειλόμενη επίσης πρωτίστως στη διευρυνόμενη παραγωγή στις Ασιατικές χώρες. Παρά ωστόσο αυτές τις θετικές εξελίξεις, η ανεργία παραμένει σε ανοδική τροχιά, τάση που εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί με βραδύτερο ρυθμό, ενώ τη ραγδαία αποκλιμάκωση του πληθωρισμού αναμένεται να ακολουθήσει μικρή ενίσχυσή του το επόμενο έτος.

Η υποχώρηση των πτωτικών τάσεων και η εξασθένιση της έντονης απαισιοδοξίας που επικρατούσε τα προηγούμενα έτη έχουν οδηγήσει τους διεθνείς οργανισμούς σε μικρή αναδίπλωση ως προς τις προβλέψεις τους για το εύρος της ύφεσης της παγκόσμιας οικονομίας

και των μεγαλύτερων οικονομιών στις πρόσφατες εκθέσεις τους, με τις εκτιμήσεις για το μέγεθος της ανάπτυξης τους να είναι περισσότερο ευοίωνες. Στην τελευταία έκθεσή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένει πτώση του ΑΕΠ παγκοσμίως κατά 1,2%, 0,2 εκατοστιαίες μονάδες μικρότερη εκείνης που υπολόγιζε, και πολύ κοντά στην προγενέστερη σχετική εκτίμηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (-Ηπιότερη πτώση του συνολικού ακαθάριστου προϊόντος στις χώρες-μέλη του μαζί με τις Βραζιλία-Ρωσία-Ινδία-Κίνα, από τις οποίες προέρχεται περίπου τα 4/5 του παγκόσμιου ΑΕΠ, αναμένει ο ΟΟΣΑ, -1,7% έναντι -2,2%² . Για άμεσο μέλλον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ΔΝΤ συγκλίνουν σε παγκόσμια ανάπτυξη οριακά υψηλότερη του 3,0%.

Αναλυτικότερα, στο σκέλος των εξελίξεων στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος, το κόστος του διατραπεζικού δανεισμού έχει υποχωρήσει σημαντικά στις ΗΠΑ και στην Ευρωζώνη, γεγονός στο οποίο διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο τα ιδιαίτερα χαμηλά βασικά επιτόκια που ορίστηκαν από τις κεντρικές τράπεζες και οι «ενέσεις ρευστότητας» από την πλευρά τους. Για τη στήριξη των ισολογισμών τους, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αξιοποίησαν το χαμηλό κόστος των κεφαλαίων που τους παρείχαν οι κρατικές εγγυήσεις προκειμένου να αυξήσουν τα περιθώρια κέρδους τους. Παράλληλα, προχώρησαν σε αυστηροποίηση των όρων της πιστωτικής πολιτικής τους, εξέλιξη που αντικατοπτρίζεται στους πολύ μικρούς ή ακόμα και αρνητικούς ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης κατά τα παρελθόντα έτη, η οποία προκαλείται ωστόσο εν μέρει και από την εξασθένηση της ζήτησης κεφαλαίων. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε ότι αφορά τις επιχειρήσεις στη σημαντική πτώση της παραγωγής τους, ενώ στην πλευρά των νοικοκυριών στην αυξημένη επιφυλακτικότητά τους για τη δυνατότητα ανταπόκρισης στις υποχρεώσεις τους σε συνθήκες συνεχιζόμενης ανόδου της ανεργίας. Επικρατεί επομένως σε αυτό το σημείο δυσκολία

μεταφοράς των θετικών εξελίξεων από τις αγορές χρήματος και κεφαλαίων στην πραγματική οικονομία. Σε κάθε περίπτωση, τα χαμηλά επιτόκια βοήθησαν τους ιδιώτες στην εξυπηρέτηση των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων, καθώς μεγάλο τμήμα τους ήταν συνδεδεμένο με αυτά.

Παρά τη μερική αποκατάσταση της χρηματοοικονομικής ευρωστίας των πιστωτικών οργανισμών, υπάρχουν εκτιμήσεις ότι οι τράπεζες δεν έχουν αποκαλύψει την πλήρη έκταση των πραγματικών απωλειών τους από τα αποκαλούμενα «τοξικά» επενδυτικά προϊόντα. Από την άλλη πλευρά, εντείνεται ο προβληματισμός σχετικά με το βέλτιστο χρονικό σημείο εκκίνησης της σταδιακής απόσυρσης των μέτρων νομισματικής πολιτικής, προτού προκύψουν πληθωριστικές πιέσεις από την ύπαρξη υπερβάλλουσας ρευστότητας.

Στο πεδίο της δημοσιονομικής πολιτικής, οι προσπάθειες, μετά την επίτευξη της τόνωσης της οικονομικής δραστηριότητας, έχουν μετατοπιστεί στην αντιμετώπιση των οξυμένων ανισορροπιών στα δημόσια οικονομικά που οι σχετικές αυξημένες κρατικές δαπάνες προκάλεσαν. Η σημαντική διεύρυνση του ελλείμματος και η διατήρησή του σε υψηλά επίπεδα εγείρει τον κίνδυνο υποτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας των κρατών, με αρνητικές επιπτώσεις στο σύνολο των επιτοκίων δανεισμού των χωρών τους. Μια τέτοια εξέλιξη θα δυσκολεύσει την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, που φέτος έχει αυξηθεί ιδιαίτερα σε πολλές χώρες.

Η σταδιακή ανασύνταξη της παγκόσμιας οικονομίας δεν έχει - προς το παρόν- σημαντικές αυξητικές επιδράσεις στον πληθωρισμό, καθώς αυτός παραμένει χαμηλός, ωστόσο οι επιβραδυντικές/πρωτικές τάσεις των παρελθόντων ετών είτε έχουν εξασθενήσει, είτε έχουν αντιστραφεί ελαφρά.

Η καθυστέρηση στη μεταφορά των θετικών εξελίξεων από την πλευρά της παραγωγής σε αυτή της απασχόλησης καθώς και η αυξημένη επιφυλακτικότητα για τη συνέχισή τους, αντανακλώνεται στην επιδείνωση των δεδομένων στην αγορά εργασίας. (*europedirect.eliamep.gr/η-εε-στο-νεο-παγκοσμιο-περιβαλλον, επίσκεψη την 03/01/10, 12:10*)

1.2 ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην παγκόσμια οικονομία πλέον ανέρχεται στο επίπεδο πριν από την κλιμάκωση και την εξάπλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η καλύτερεύσή του προήλθε κυρίως από την εξασθένιση της αρνητικής αξιολόγησης της τρέχουσας κατάστασης και δευτερευόντως από την τόνωση των θετικών προσδοκιών που είχαν αρχίσει να ενισχύονται.

Από την άλλη πλευρά, παρά τη βελτίωση των εκτιμήσεων για την τρέχουσα συγκυρία, η αξιολόγησή της παραμένει κατά μέσο όρο δυσμενής σε όλες τις ζώνες, ιδίως στην **Ευρωζώνη**, τη **Β. Αμερική**, την **Κεντρική Ευρώπη** και την **Ανατολική Ευρώπη**. Σε ότι αφορά τις προβλέψεις για το αιγίς μέλλον, είναι πλέον πιο αισιόδοξες σχεδόν σε όλες τις περιοχές με εξαίρεση την **Κεντρική** και την **Ανατολική Ευρώπη**. Η αύξηση της κινητικότητας στην οικονομία σε διεθνές επίπεδο δεν είχε αρνητικό αντίκτυπο στις προβλέψεις για τον πληθωρισμό παγκοσμίως, καθώς αυτές παρέμειναν αμετάβλητες στην τελευταία έκθεση του IFO.

Η σχετική σταθεροποίηση των λιγότερο δυσοίωνων προοπτικών για την παγκόσμια οικονομία τροφοδοτεί της εκτιμήσεις για άνοδο τόσο των βραχυχρόνιων, όσο και των μακροχρόνιων επιτοκίων. (*www.okeobservatory.gr/cl_news.php, επίσκεψη την 15/02/10, 22:30*)

1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

Ύστερα από τη σημαντική εξασθένηση της υποχώρησης του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη και στην ΕΕ-27, το συνολικό προϊόν στις δύο οικονομικές ζώνες αυξάνεται. Σε ετήσια βάση, σημειώνεται εξασθένηση της υποχώρησης του ΑΕΠ, σε αμφοτέρως τις οικονομικές περιφέρειες. Η -προς το παρόν- αντιστροφή των πτωτικών τάσεων είναι αποτέλεσμα της απόδοσης των μέτρων πολιτικής που λήφθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τις εθνικές κυβερνήσεις και τις κεντρικές τράπεζες, καθώς επίσης και της αναθέρμανσης της παραγωγής στις αναπτυσσόμενες ασιατικές οικονομίες. Όπως και διεθνώς, οι θετικές επιδράσεις των παρεμβάσεων νομισματικής πολιτικής αντανακλώνται στη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης: στις διατραπεζικές αγορές οι διαφορές επιτοκίων (spreads) τα καλύτερα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα των τραπεζικών ιδρυμάτων και των μη-χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων οδήγησαν στην άνοδο των χρηματιστηριακών δεικτών, αμβλύνοντας την απαισιοδοξία και την επιφυλακτικότητα.

Ο κεντρικός καθορισμός χαμηλών επιτοκίων περιόρισε το κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων, διευκολύνοντας παράλληλα την εξυπηρέτηση των παλαιότερων δανείων. Ωστόσο η αυστηροποίηση των όρων πιστωτικής πολιτικής από την πλευρά των τραπεζικών ιδρυμάτων ως αντίδραση στους δυνητικούς κινδύνους από τη χρηματοπιστωτική κρίση, περιόρισε την πρόσβαση επιχειρήσεων και ιδιωτών σε κεφάλαια με χαμηλό κόστος, συγκρατώντας τη ζήτηση του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Επιπλέον, τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι σε άντληση χρηματοδότησης στην περίοδο ισχύος των έκτακτων μέτρων προχώρησαν κυρίως επιχειρήσεις από τομείς που δεν υπέστησαν υψηλές

απώλειες από την οικονομική ύφεση, ενώ η πιστωτική επέκταση προς τις υπόλοιπες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά επιβραδύνθηκε έντονα.

Σε ότι αφορά την ασκούμενη δημοσιονομική πολιτική, με παραπάνω από το μισό περίπου της σχεδιαζόμενης έκτασής της, η ώθησή της στην παραγωγική δραστηριότητα αναμένεται να επιταχύνει την εξασθένηση της οικονομικής ύφεσης. Εκτός από την ιδιαίτερα θετική διάστασή της όμως, έντονη όξυνση λόγω των δαπανών που αυτή συνεπάγεται παρουσιάζει το πρόβλημα του ελλείμματος όλων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από την άλλη πλευρά, στο πεδίο του **εξωτερικού τομέα** της ΕΕ, η τόνωση των εξαγωγών λόγω της ανόδου της ζήτησης από τις χώρες της Ασίας οδήγησε σε αύξησή τους αποτελώντας σημαντικό στήριγμα για οικονομίες με παραδοσιακά ισχυρό εξαγωγικό προσανατολισμό, όπως η Γερμανία. Παρόμοια αλλαγή στην τάση παρουσιάστηκε και στην πλευρά των εισαγωγών, με άνοδο μικρότερης έκτασης ωστόσο. Μεταξύ ιδίων τριμήνων προηγούμενων ετών, οι εξαγωγές εξακολουθούν να υποχωρούν αναλογικά περισσότερο από τις εισαγωγές όμως η μεταξύ τους απόκλιση περιορίζεται, με αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη συνεισφορά των καθαρών εξαγωγών στο ΑΕΠ. Υπό την επίδραση των παραπάνω η μείωση της παραγωγής/κύκλου εργασιών σε σημαντικούς κλάδους μετριάζεται.

Σαφή πλέον ένδειξη της μειούμενης απαισιοδοξίας και της αίσθησης ότι οι οικονομίες της ΕΕ θα εξέλθουν από την ύφεση νωρίτερα από το αρχικά αναμενόμενο, αποτελεί η διαρκής βελτίωση των δεικτών οικονομικού κλίματος στην Ευρωζώνη και την ΕΕ-27, συνολικά και στους επιμέρους δείκτες τους που αφορούν στους κλάδους και στην καταναλωτική εμπιστοσύνη.

Ωστόσο η καθίζηση της ζήτησης και η ραγδαία επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης συνεχίζουν να αποτελούν πρόσκομμα για την πραγματοποίηση επενδύσεων¹. (www.acrobaser.gr/showthread.php?t..., επίσκεψη την 22/02/10, 23:10)

1.4 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η εξέλιξη του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα, συμπορεύεται εν γένει και με την αντίστοιχη πορεία στους δείκτες των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών, οι οποίοι καταγράφουν βελτίωση με το μέσο δείκτη στην ΕΕ-27 να σημειώνει άνοδο. Η άνοδος των συνολικών προσδοκιών είναι αποτέλεσμα τόσο της ανάκαμψης στους περισσότερους οικονομικούς τομείς, όσο και της αναθέρμανσης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης των ευρωπαϊκών νοικοκυριών.

Συνολικά, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα κινούνται σε όλους τους τομείς χαμηλότερα κατά 20-30 μονάδες σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, ενώ στους καταναλωτές, ο σχετικός δείκτης κινείται στα ίδια επίπεδα. Η απόκλιση των επιχειρηματικών είναι εντονότερη. Ουσιαστικά αυτό που συμβαίνει σε όλους τους οικονομικούς δείκτες είναι να διατυπώνονται απλώς λιγότερο απαισιόδοξες εκτιμήσεις και προβλέψεις με αποτέλεσμα οι περισσότεροι δείκτες δραστηριότητας το είναι αρνητικοί. (www.plant-management.gr/index.php?id..., επίσκεψη την 15/02/10, 13:50)

¹ Ρεπούσης Σπύρος, *Χρηματοοικονομική διοίκηση και διεθνής τραπεζική*, Εκδότης: Σάκουλας Εκδόσεις Α.Ε., 2006

15 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Η ελληνική οικονομία διατρέχει τον κίνδυνο σοβαρής δημοσιονομικής κρίσης. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία για τις εξελίξεις των δημοσιονομικών η θέση της χώρας επιδεινώνεται.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία αυτά και με τις ενδείξεις που υπάρχουν για την εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας είναι εφικτό να προβλεφθεί η πιθανή εξέλιξη των εσόδων και των δαπανών του προϋπολογισμού.

Πιο συγκεκριμένα, τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού παρουσίασαν πτώση κατά 7% σε σχέση με παλαιότερα έτη. Η εξέλιξη αυτή είναι ιδιαίτερα ανησυχητική αν ληφθεί υπόψη ότι η αύξηση στην οικονομική δραστηριότητα την περίοδο είναι θετική, αν και κοντά στο μηδέν.

Στα επόμενα κεφάλαια θα δούμε αναλυτικά όλους τους τομείς που δέχονται επιρροή από την οικονομική ύφεση, την οικονομική κατάσταση της Ελλάδος και της Ευρώπης καθώς και τις επιπτώσεις που δέχεται η Ελληνική αγορά από τις μεταβολές της εκάστου νομισματικής πολιτικής. (www.economist.gr/index.php?, επίσκεψη την 12/02/10, 22:20)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

2.1 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

Στη δίνη μιας διπλής κρίσης βρίσκεται πλέον η Ελλάδα. Οικονομική ύφεση και δημοσιονομική κρίση συνθέτουν τις δύο όψεις του οικονομικού προβλήματος που μέρα τη μέρα παίρνει ολοένα πιο εκρηκτικές διαστάσεις.

Η όλη εξέλιξη προέκυψε εντελώς πρόσφατα, μετεκλογικά, με τα δημοσιονομικά να περνάνε απότομα σε πρώτο πλάνο, να επικαλύπτουν την εξαπλούμενη ύφεση στην αγορά και να απειλούν να οδηγήσουν την χώρα σε χρεωκοπία.

Η Ελλάδα έχει βρεθεί ξαφνικά στο μάτι του κυκλώνα. Πρώτο θέμα στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, με συνεχή επικριτικά δημοσιεύματα, με εφιαλτικά σενάρια και κάθε είδους αρνητικές προβλέψεις, που διαδέχονται η μία την άλλη, με την πολιτική της ηγεσία ανέτοιμη κι ανίσχυρη (όπως ήταν επόμενο) να αντιμετωπίσει μια τόσο μεγάλη διεθνή πίεση από τόσα πολλά, ταυτόχρονα, κέντρα ισχύος: τους επίσημους κύκλους της Ε.Ε, τον διεθνή τύπο μέχρι τις λεγόμενες χρηματοοικονομικές αγορές.

Η αδυναμία να κατανοηθούν οι πρόσφατες εξελίξεις φαίνεται τελευταία να επιχειρείται να καλυφθεί με συνωμοτικές θεωρίες για οργανωμένες επιθέσεις ενάντια στο Ευρώ. Όχι ότι δεν υπάρχει κι ένας τέτοιος πόλεμος, στο νομισματικό χώρο διεθνώς, αλλά διεξάγεται σε άλλα επίπεδα, και μπορεί να αξιοποιεί περιπτώσεις σαν την δική μας, αλλά δεν εξηγεί το πώς προέκυψε το Ελληνικό πρόβλημα, που, ως

γνωστόν, δεν γεννήθηκε μέσα στον νομισματικό ανταγωνισμό. Άλλωστε στις επικρίσεις ενάντια στην Ελληνική οικονομία και γενικότερα στις πιέσεις πρωτοστατούν, μέχρι τώρα, Ευρωπαϊκοί παράγοντες και οικονομικές εφημερίδες Ευρωπαϊκές. Δεν προέρχονται δηλ. εκ των έξω τα βέλη. Εκτός αυτού ποιος μας λέει ότι μια πιθανή έξοδος της Ελλάδος από το Ευρώ σίγουρα θα το αποδυνάμωνε; (με οικονομικά κριτήρια –κι έτσι το βλέπουν οι Ευρωπαίοι κι όλοι οι άλλοι - αυτό εξετάζεται, δεν είναι βέβαιο). Και το θέμα του γοήτρου, που μπαίνει, πιστεύουμε ότι είναι συζητήσιμο κι αυτό. Μια αποβολή ενός μέλους από το Ευρώ μπορεί να είναι ένδειξη αδυναμίας αλλά και δύναμης, εξαρτάται. Η στάση γενικά της Ε.Ε. απέναντι στα προβλήματα που έχουν προκύψει στην ευρωζώνη και αφορούν τόσο την Ελλάδα όσο κι άλλες χώρες είναι δύσκολο να προεκτιμηθεί. Θα κριθεί από πολλούς παράγοντες (το μέγεθος και την ένταση των προβλημάτων, τη διεθνή συγκυρία, τα διακυβεύματα της Ε.Ε. στο διεθνές πεδίο, τις επιλογές του Γαλλο-Γερμανικού άξονα κλπ.).

Αλλά τα πράγματα δεν περιορίζονται εδώ. Υπάρχουν και οι καταστροφικές θεωρίες για το Ελληνικό Έθνος που απεργάζονται δήθεν διάφορα διεθνή ανθελληνικά κέντρα. Κι ίσως υπάρξουν κι άλλα τέτοια. Διαβλέπετε μια διεθνή συνωμοσία που στοχεύει στην εξαφάνισή μας, ως έθνος και ως πολιτισμική οντότητα συνολικά.

Με αυτά, έχει για τα καλά ξεκινήσει, δειλά-δειλά, η γνωστή παλιά διαδικασία της μετάθεσης των ευθυνών στους άλλους. Στους ξένους παράγοντες που πάντα ιστορικά επιβουλεύονται την Εθνική μας υπόσταση. Και μέσα από αυτές τις εθνικιστικές ιδεοληψίες σιγά σιγά να συγκροτείτε η σύγχρονη μυθοπλασία πάνω στον ίδιο παλιό πυρήνα: του κατατρεγμού του Έθνους, των ξένων επεμβάσεων και των συνομοσιών. Θα μπορέσουμε άραγε να ξεφύγουμε, αυτή τη φορά, από αυτούς τους

ιστορικούς παραλογισμούς και τις δοξασίες; Θα μπορέσουμε να δούμε τις ευθύνες μας; σαν κυβέρνηση, σαν κοινωνία, σαν πνευματική και πολιτική ηγεσία αυτού του τόπου; Είναι παιζόμενο².

2.2 ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

ΟΙ Ευρωπαίοι έχουν ένα σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης. Πρόκειται για ένα πλαίσιο που προτάσσει την δημοσιονομική πειθαρχία (δεν επιτρέπει δημοσιονομικές επεκτατικές πολιτικές - αναπτυξιακές - που να στηρίζονται στη διόγκωση των ελλειμμάτων και του χρέους). Ελλείμματα και χρέη πρέπει να τελούν υπό έλεγχο. Η ανομοιογένεια των εθνικών οικονομιών πρέπει να διαθέτει κάποια βασικά στοιχεία σύγκλισης. Στις σημερινές συνθήκες οικονομικής ύφεσης το πλαίσιο σταθερότητας έχει σημαντικά αμβλυνθεί. Τα ελλείμματα μπορούν να ξεπερνούν το 3% του ΑΕΠ όπως κι ο δημόσιος δανεισμός το 60% του ΑΕΠ. Το πλαίσιο σταθερότητας έχει ελαστικοποιηθεί. Έχει γίνει πιο ευέλικτο και στον τρόπο εφαρμογής του, αλλά συνεχίζει να παραμένει σε ισχύ δεν έχει καταργηθεί. Η δημοσιονομική πειθαρχία συνεχίζει να αποτελεί την βασικότερη συνθήκη στους κόλπους της Ε.Ε.

Η δημοσιονομική πολιτική της Ελλάδας δομικά είναι αντίθετη με το πνεύμα της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Είναι επεκτατική. Το μοντέλο της πρόσφατης οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα στηρίχθηκε εξ ολοκλήρου στον δανεισμό.

Ο δανεισμός είχε δύο όψεις :

α) Τον δημόσιο δανεισμό μέσω ελλειμμάτων και

² Harry Dent, *Η Μεγάλη ύφεση και πώς να επιβιώσετε μετά το μεγάλο κραχ 2009-2010*, εκδόσεις Λιβάνι, 2009

β) τον ιδιωτικό δανεισμό μέσω καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων.

Με την εισροή των δανείων το ΑΕΠ αυξάνονταν συνεχώς. Ταυτόχρονα αυξάνονταν και το χρέος αλλά ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ έμενε σχετικά σταθερός (λόγω αύξησης και των δύο μεγεθών). Το δυναμικό σκέλος αυτής της σχέσης ήταν η ανάπτυξη. Με την μεσολάβηση της κρίσης το μοντέλο ανάπτυξης μπήκε σε γενικευμένη κρίση. Δεν μπορεί πλέον να αναπαραχθεί. Η ανάπτυξη, από δω και πέρα, δεν μπορεί να στηριχθεί στον δανεισμό. Ο δανεισμός όμως είναι αναγκαίος για να αντιμετωπισθεί η ύφεση.

Η Δημοσιονομική πολιτική της Ελλάδας τριάντα χρόνια τώρα αποφεύγει να προσαρμοστεί στα ευρωπαϊκά δεδομένα. Καταφεύγει συστηματικά στην παραποίηση στοιχείων, στην δημιουργική λογιστική, στην πλασματική επίτευξη στόχων. Κι αυτό αποτελεί χαρακτηριστικό όλων των κυβερνήσεων. Ακόμα από την εποχή του Α. Παπανδρέου, που χωρίς να υπάρχει το πλαίσιο σταθερότητας, πρωτοπορούσε στην αλχημεία των δημοσιονομικών στοιχείων. Στη συνέχεια βέβαια όλες οι μετέπειτα κυβερνήσεις βάδισαν πιστά τον ίδιο δρόμο, αδιαφορώντας για τους Ευρωπαϊκούς κανόνες που εν τω μεταξύ είχαν θεσπισθεί. Η περίφημη ένταξη της Ελλάδας στο Ευρώ (επί Σημίτη) έγινε με πλασματικά στοιχεία. Η απογραφή του 2004 (επί Καραμανλή) ήταν στην ίδια λογική, αναθεώρησε, προς τα πάνω, το δημόσιο έλλειμμα και το χρέος, 3 έως 4 μονάδες το έλλειμμα για τα έτη 2003 και 2004, και 7 έως 15 μονάδες το χρέος. Η νέα κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου διεκδικούσε τη συνέχιση της παράδοσης και πίστευε ότι δικαιούνταν κι αυτή να κάνει τις παραποιήσεις που της αναλογούσαν. Και τελικά αύξησε τεχνητά το έλλειμμα κατά 3,5-4 μονάδες (από 8,5 περίπου στο 12,5%). Έτσι υπολόγιζε ότι θα μπορούσε να ασκήσει μιαν οικονομική πολιτική χωρίς

ιδιαίτερες επιβαρύνσεις κι αντιλαϊκά μέτρα και να παρουσιάσει στο τέλος του χρόνου μία μείωση του ελλείμματος κατά 3% τουλάχιστον (άσχετα αν θα αυξάνονταν το χρέος).

Το δημοσιονομικό έγινε κυρίαρχο κι επισκίασε την ύφεση. Οι συζητήσεις από κει και πέρα με την Ε.Ε. άρχισαν να γίνονται σε άλλη βάση. Μετά από μια συμφωνία για 4% μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος για το 2010, οι πιέσεις μεταφέρθηκαν στη μείωση των δαπανών (κύρια) και την αύξηση των εσόδων. Η λεγόμενη αναξιοπιστία της Ελλάδας δεν είναι μια υπόθεση που αφορά μόνο το παρελθόν αλλά κύρια το παρόν. Οι διαβεβαιώσεις της Ελληνικής κυβέρνησης ότι θα πάρει όλα τα αναγκαία μέτρα για την μείωση των ελλειμμάτων δεν έπεισαν. Οι ευρωπαίοι γνώριζαν την προδιάθεση της κυβέρνησης για δημοσιονομικές αλχημείες όπως και την απουσία οποιουδήποτε προγράμματος για μείωση των δημοσίων δαπανών (στην αύξηση των εσόδων δεν επιμένουν τόσο γιατί γνωρίζουν ότι κάτι τέτοιο είναι πολύ πιο δύσκολο, έως αδύνατο, να γίνει σε συνθήκες ύφεσης). Ο προϋπολογισμός της κυβέρνησης, αρχές Δεκεμβρίου, κινούνταν στην αντίθετη κατεύθυνση (έδινε έμφαση στην αύξηση των εσόδων και προέβλεπε έναν σχετικά μικρό περιορισμό των δαπανών). Χρειάστηκε το πρόγραμμα σταθερότητας, που υποβλήθηκε το Γενάρη του 2010 στην Ε.Ε., μετά από υποδείξεις, για να μπουν τα πράγματα στη θέση τους, το βάρος δηλ. να πέσει στη μείωση των δαπανών. Και αφού έγινε αυτό περάσαμε στην λήψη άμεσων μέτρων. Το θέμα έχει ξεφύγει από το επίπεδο των διαβεβαιώσεων και υποσχέσεων. Είναι πλέον στην πράξη. Θέμα υλοποίησης συγκεκριμένων μέτρων, που όπως προβλέπει το πρόγραμμα σταθερότητας επικεντρώνονται στη μείωση των δαπανών.

Η σημερινή κατάσταση δεν θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί εξ' ολοκλήρου. Υπάρχει η αναθεώρηση των ελλειμμάτων και του χρέους,

προς τα πάνω, που έγινε δύο φορές, μέσα σε διάστημα πέντε χρόνων, με πρωτοβουλία των Ελληνικών κυβερνήσεων. Πίστευαν ότι οι χαμηλοί δείκτες στα ελλείμματα και στο χρέος δυσκόλευαν το κυβερνητικό έργο κι ότι έπρεπε αυτοί οι δείκτες να αναθεωρηθούν προς τα πάνω και να γίνει έτσι πιο εύκολη η μείωσή τους. Ο Καραμανλής το 2006 περηφανεύονταν ότι το έλλειμμα το είχε κατεβάσει κάτω από το 3% αφού το 2004 είχε φροντίσει, με την απογραφή, να το πάει από 3,5 % στο 6.5%.

2.3 ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΣΟΔΑ

Ένα μεγάλο μέρος των δημοσίων δαπανών εκ πρώτης όψεως είναι ανελαστικό: μισθοί, συντάξεις, άμυνα, εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια, τόκοι δανείων. Η μείωσή τους συνεπάγεται περικοπές με κοινωνικό, εθνικό, πολιτικό κόστος. Οι τόκοι είναι εντελώς ανελαστικοί, η άμυνα έχει ελάχιστα περιθώρια περικοπής δαπανών όπως και η υγεία και η εκπαίδευση. Στον τομέα της άμυνας αναμένετε να υπάρξουν σύντομα κάποιες περικοπές. Οι δαπάνες στους άλλους δύο τομείς (υγεία, εκπαίδευση), όπως και στην κεντρική και περιφερειακή δημόσια διοίκηση, μπορούν να περιορισθούν βασικά στο σκέλος που αναφέρεται σε σπατάλες. Οι σπατάλες γενικά είναι μεγάλες αλλά είναι «δομημένες στο σύστημα» (όπως πετυχημένα τις χαρακτηρίζουν διάφορες μελέτες). Και η μεγαλύτερη σπατάλη αφορά το ανθρώπινο δυναμικό. Ο περιορισμός της σπατάλης, συνολικά, συνιστά ένα μακροπρόθεσμο εγχείρημα με πολύ περιορισμένη άμεση απόδοση. Το μόνο σχετικά άμεσο μέτρο είναι η μείωση του προσωπικού στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (όχι τόσο των μισθών). Κατά τους ειδικούς της Ε.Ε. έχουμε πολύ Κράτος, κι έτσι είναι. Οι μισθοί και οι συντάξεις θα μουν κι αυτοί στο

στόχαστρο και θα υπάρξουν αισθητές μειώσεις εισοδήματος στο σύνολο των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά κύρια το ζήτημα της μείωσης των δαπανών του δημοσίου θα περάσει μέσα από τη μείωση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων και κατά δεύτερον την παράταση των ορίων συνταξιοδότησης. Θα υπάρξει ένα κράμα μέτρων που εφαρμόστηκαν στην Ιρλανδία και τη Ρουμανία (μείωση της απασχόλησης και των εισοδημάτων, ταυτόχρονα, με έμφαση στο πρώτο). Κάπως έτσι θα πρέπει να αναμένεται να κινηθούν τα πράγματα, αναγκαστικά, στο μέτωπο των δαπανών. Με μόνη εξαίρεση τις δαπάνες του τομέα της κοινωνικής πρόνοιας που αναμένεται να διογκωθούν, στην πορεία, και μάλιστα σε πρωτόγνωρα ύψη, λόγω ανεργίας, αλλά αυτό αφορά μια δεύτερη φάση, όπου όμως αναμένεται να εκδηλωθεί η αρωγή της Ε.Ε., αλλά και άλλων ίσως διεθνών οργανισμών σε βαθμό που να υπάρξει σχεδόν εξ ολοκλήρου κάλυψη αυτών των δαπανών.

Οι συνέπειες μιας τέτοιας παρέμβασης θα είναι πολλές και σημαντικές. Θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη ύφεση που θα αγγίζει τα όρια αντοχής της Ελληνικής κοινωνίας. Θα έχουμε απότομη αύξηση της ανεργίας, παραπέρα περιορισμό της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης, υποβάθμιση του βιοτικού επίπεδου και του επίπεδου παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Η κυβέρνηση βέβαια θα κινηθεί και στο πρόβλημα των εσόδων. Εδώ όμως είναι δύσκολο να υπάρξουν απόλυτα θετικά αποτελέσματα. Στην καλύτερη περίπτωση θα υπάρξει περιορισμός του ρυθμού μείωσης των εσόδων. Δεν πρόκειται όμως να ανακοπεί η πορεία μείωσής τους. Σε περιόδους ύφεσης γενικά περιορίζονται τα έσοδα του δημοσίου (λόγω μείωσης της παραγωγής και της κατανάλωσης). Κι αυτός είναι ο βασικός λόγος αύξησης των ελλειμμάτων που με την σειρά τους οδηγούν στο

δανεισμό και στην αύξηση των δημόσιου χρέους. Τα πράγματα είναι αλυσίδα.

Όταν μιλάμε για έσοδα μιλάμε βασικά για φορολογία, έμμεση και άμεση. Η αύξηση της φορολογίας σε όλες της τις μορφές συνιστά περιοριστική πολιτική που κι αυτή συμβάλει στην ύφεση. Δίκαιη φορολογία στην Ελλάδα δεν μπορεί να υπάρξει όσο παραμένει η ίδια αναλογία 60-40 ανάμεσα σε έμμεσους –άμεσους φόρους. Πέραν αυτού ορισμένα μέτρα αναζήτησης εσόδων, ειδικά από τον χώρο των μικρών επιχειρήσεων (αποδείξεις, ασφαλιστικές εισφορές, φόροι), είναι πολύ πιθανόν, με την απότομη αύξηση του κόστους λειτουργίας που θα προκαλέσουν, να οδηγήσουν πολλές από αυτές στο κλείσιμο (με ότι οικονομικό και κοινωνικό κόστος συνεπάγεται αυτό) και τις σχετικά βιώσιμες επιχειρήσεις σε πρακτικές μετακύλησης του κόστους και σε αύξηση των τιμών δηλ. σε πληθωριστικές πιέσεις μέσα σε συνθήκες ύφεσης. Οπότε το πράγμα περιπλέκεται ακόμα περισσότερο.

Μια βασική λειτουργία των φόρων είναι η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών. Η κυβέρνηση επιδιώκοντας να αυξήσει τα έσοδα, μέσω αύξησης των φόρων, προσπαθεί να περιορίσει την μείωση των δαπανών. Το κράτος της σπατάλης και της διαφθοράς εναλλάσσεται συχνά, στην πολιτική της ατζέντα, με το μέτωπο ενάντια στη φοροδιαφυγή και την εισφοροδιαφυγή. Τι τελικά θα υπερισχύσει; Ανάμεσα στις δαπάνες και τα έσοδα υπάρχει ένα πρόβλημα ιεράρχησης που έχει τη σημασία του, όσο δευτερεύον κι αν φαίνεται. Εδώ που έφθασαν τα πράγματα, υπάρχει κι ένα θέμα κατανομής των βαρών. Στο Κράτος ή στην πραγματική οικονομία ;

Οι κατευθύνσεις της Ε.Ε, και των αγορών, όπως τονίσαμε παραπάνω, προκρίνουν την μείωση των δαπανών από την άποψη της

αποτελεσματικότητας των μέτρων (με καθαρά οικονομικά κριτήρια). Αλλά πέρα από την αποτελεσματικότητα των μέτρων υπάρχει, σαν ειδικότερο θέμα, η κατανομή των βαρών. Όχι, όπως συνηθίζεται να λέγεται, ανάμεσα στους πολλούς και τους λίγους, αλλά ανάμεσα στο Κράτος και την κοινωνία, όσο και αν αυτά, εκ πρώτης όψεως, φαίνεται να είναι δύσκολο να διαχωριστούν.

Η δημοσιονομική κρίση έτσι κι αλλιώς μεταφέρεται στην πραγματική οικονομία. Το θέμα είναι πόσο συγκεκριμένα θα την επιβαρύνει. Κι αυτό αφορά την έκταση των εισπρακτικών μέτρων κύρια και δευτερευόντως την μείωση των δαπανών. Οι φόροι, όταν αυξάνονται, συμβάλουν περισσότερο από τις δαπάνες, όταν μειώνονται, στο βάθεμα της ύφεσης. Κι αυτό είναι ένα ζήτημα που έχει την σημασία του και δεν μπορεί να παραβλεφθεί³.

2.4 ΤΟ ΤΕΛΜΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Αν την δημοσιονομική κρίση δεν την είχαμε προκαλέσει εν πολλοίς, όπως εξηγήσαμε παραπάνω, οι προτεραιότητες θα ήταν διαφορετικές. Θα αφορούσαν την ύφεση. Σήμερα το δημοσιονομικό, εκ των πραγμάτων περνά σε πρώτη μοίρα. Κι η Κυβέρνηση καλείται να το αντιμετωπίσει με τίμημα μια μεγαλύτερη ύφεση. Με άγνωστες προεκτάσεις και συνέπειες. Πρόκειται για ένα τίμημα πολύ βαρύ που ανατρέπει όλα τα δεδομένα και οδηγεί, με μαθηματική ακρίβεια, στην καταστροφή ενός μεγάλου τμήματος της Ελληνικής οικονομίας.

³ Krugman Paul R., Obstfeld Maurice, *Διεθνής οικονομική, Θεωρία και πολιτική*, Εκδότης: Κριτική, 2002

Η προτεραιότητα του δημοσιονομικού προκύπτει από το πλαίσιο σταθερότητας της Ε.Ε. Δεν προκύπτει από καμιά οικονομική θεωρία, αλλά από μια οικονομική συνθήκη υποχρεωτική. Γι αυτό σήμερα μιλάμε μόνο για οικονομικά μέτρα κι όχι για οικονομικές πολιτικές. Αυτές είναι δεδομένες και δεσμευτικές.

Τα οικονομικά της ύφεσης, τα κλασσικά, χρησιμοποιούν την δημοσιονομική πολιτική για την ενίσχυση της ζήτησης με την αύξηση των δαπανών και την μείωση των φόρων. Αυτή η πολιτική δημιουργεί ελλείμματα που η χρηματοδότησή τους οδηγεί στον δανεισμό. Τα ελλείμματα και τα χρέη είναι το αναγκαίο κακό για την έξοδο από την ύφεση. Σήμερα επιβάλλεται να κάνουμε το αντίθετο, να χρησιμοποιήσουμε μέτρα που βαθαίνουν την ύφεση και να περιορίσουμε τα ελλείμματα και το χρέος. Το αδιέξοδο είναι φανερό. Η Ελλάδα κινδυνεύει να περάσει σε αρνητικό πρόσημο ανάπτυξης και σε μακροχρόνιο οικονομικό μαρασμό.

Η Ελλάδα δεν μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα μόνη της. Αυτό είναι εντελώς εξωπραγματικό και δεν καταλαβαίνουμε την σκοπιμότητα να το ισχυρίζεται ο Πρωθυπουργός. Θα πρέπει οπωσδήποτε να διεκδικήσει την οικονομική στήριξη της Ε.Ε. Το θέμα δεν είναι να καταργηθεί το σύμφωνο σταθερότητας (τέτοια ώρα τέτοια λόγια) αλλά να υπάρξει μια πολιτική απόφαση στήριξης με άμεσο οικονομικό αντίκρισμα. Μια μορφή δανεισμού που θα δώσει τη δυνατότητα να ελεγχθεί το δημοσιονομικό και να ξαναπεράσουν σε προτεραιότητα τα προβλήματα της ύφεσης.

Αν δεν γίνει αυτό τότε η λύση του ΔΝΤ θα είναι η μόνη διέξοδος και επ' αυτού δεν θα πρέπει να έχουμε κανέναν ενδιασμό. Προέχει η διάσωση της Ελληνικής οικονομίας. Μόνο πάνω σε αυτό το δεδομένο

μπορεί να στηριχθεί κι η όποια αναζήτηση ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης και μιας νέας προοπτικής.

Είναι μάταιο να πιστεύει κανείς ότι με σκληρά μέτρα θα κατευνάσει τις αγορές. Τα κερδοσκοπικά παιχνίδια στον διεθνή χρηματοοικονομικό χώρο έχουν τους όρους τους. Οι επενδύσεις στα Ελληνικά ομόλογα έχουν ρίσκο και θα έχουν για πολύ καιρό. Κι άρα αυξημένα επιτόκια. Αυτό δεν το λύνεις με κάποια μέτρα. Τα Ελληνικά ομόλογα είναι επισφαλή και δεν μπορούν παρά να έχουν υψηλά ασφάλιστρα (σπραίντ)

Η Ελλάδα, μέσω του οικονομικού, έχει εισέλθει σε μια καινούργια περίοδο της νεώτερης ιστορίας της, όπου θα πρέπει, πρώτα από όλα, να καταβάλει μια τεράστια προσπάθεια να διασώσει ότι μπορεί. Είναι μεγάλο λάθος να προτρέχει κανείς. Να αναφέρεται σε επόμενα στάδια. Πολλά ακούγονται και λέγονται αυτές τις μέρες. Για νέα μοντέλα ανάπτυξης, για νέες οικονομικές στρατηγικές, για αλλαγές πολιτικές ακόμα και για ανατροπές και σοσιαλισμούς κλπ. Πολύ νωρίς για κάτι τέτοια. Το γενικό τοπίο είναι αδιευκρίνιστο, μετά την καταστροφή δεν ξέρουμε τι θα έχει απομείνει για ανασύνταξη. Σήμερα οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν στη διάσωση. Στο να περισωθεί ότι μπορεί, να περιορισθεί το οικονομικό κακό (αν μπορεί κι όσο μπορεί)..

Το υπάρχον πολιτικό προσωπικό, στο σύνολό του, μέσα κι έξω από την κυβέρνηση, θα δοκιμασθεί το επόμενο διάστημα. Θα βιωθούν καταστάσεις πολιτικού κενού κι αλλεπάλληλων πολιτικών κρίσεων όπου τα στοιχεία της ανανέωσης της πολιτικής ζωής, (αν και εφ' όσον προκύπτουν) δεν μπορεί παρά να αφορούν διάσπαρτες και επιμέρους συμβολές στην αναζήτηση διεξόδου. Πρόκειται για μια διαδικασία που, κάτω από τα νέα δεδομένα, θα ενταθεί, θα πάρει νέες διαστάσεις. Αλλά

είναι εντελώς άκαιρο και πρόωρο σήμερα να ανοίξουμε μια συζήτηση για τους όρους της. Η εξέλιξη του οικονομικού θα δείξει πολλά πράγματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

3.1 Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Ως πρώτο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας και τον τελευταίο καιρό ανησυχητικά επίκαιρο είναι αναμφισβήτητα ο πληθωρισμός. Το πρόβλημα του πληθωρισμού, που είδη συνδυάζετε στην Ελλάδα με το πρόβλημα της στασιμότητας δεν είναι το ίδιο με το αντίστοιχο των ήδη ανεπτυγμένων καπιταλιστικών οικονομιών της υφηλίου. Είναι πολύ διαφοροποιημένο και από της απόψεως των αιτιών, που τον προκαλούν αλλά και από της απόψεως των μέσων, που θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση του. Σε μερικές από τις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές οικονομίες είναι πιθανόν ότι ένας σημαντικός λόγος του στασιμοπληθωρισμού μπορεί να αποδοθεί σε αδιέξοδα, που όμως είναι γνωστό δημιουργεί στη εξέλιξη του το ώριμα πια καπιταλιστικό σύστημα. Ένας δεύτερος λόγος πληθωρισμού στη αλλοδαπή μπορεί να προέρχεται από αυξήσεις της αμοιβής της εργασίας πολύ βραχυπρόθεσμα ενδέχεται να είναι υψηλότερες από την παραγωγικότητα των εργαζομένων και των δείκτη τιμών καταναλωτή. Και τέλος, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν, αναμφισβήτητα στον πληθωρισμό των αναπτυγμένων καπιταλιστικών οικονομιών και οι πρόσφατες ανατιμήσεις πετρελαίου.

Στην περίπτωση, όμως, της Ελλάδας, εκτός του τρίτου λόγου που οπωσδήποτε εντείνει τις πληθωριστικές πιέσεις, δηλαδή οι ανατιμήσεις

της τιμής του πετρελαίου, διότι οι δύο πρώτοι λόγοι θα πρέπει να απορριφθούν. Γιατί ασφαλώς η χώρα μας δεν ανήκει ακόμη στην κατηγορία των ώριμων καπιταλιστικών και βιομηχανοποιημένων οικονομιών, ώστε να μπορεί να αποδοθούν στην λειτουργία του συστήματος τα φαινόμενα του στασιμοπληθωρισμού της.

Η ελληνική οικονομία παρά το σχετικά υψηλό της βιοτικό επίπεδο, δεν μπορεί ακόμα να χαρακτηριστεί ως βιομηχανοποιημένη καπιταλιστική οικονομία. Και γιατί, ακόμη όλα τα επίσημα στατιστικά δεδομένα αποδεικνύουν, ότι οι αυξήσεις μισθών υπολείπονται και δεν προτρέχουν των αυξήσεων της παραγωγικότητας της εργασίας και του δείκτη τιμών καταναλωτή. Επομένως είναι σφάλμα, και μάλιστα σφάλμα, που δεν οδηγεί πουθενά, η εμμονή εμφανίσεως των αυξήσεων των μισθών ως του κύριου μοχλού προκλήσεως πληθωριστικών πιέσεων στη χώρα μας (*athens.indymedia.org/front.php3?lang, επίσκεψη την 12/02/10, 20:40*).

Οι λόγοι του πληθωρισμού στην Ελλάδα είναι ιδιόμορφοι, όπως και ολόκληρη η ελληνική οικονομία και ο τρόπος που αυτή αναπτύχθηκε αποτελούν ειδική περίπτωση.

Για τη περίπτωση της Ελλάδας δεν είναι σωστή η απλή και γενική διαπίστωση βάση της οποίας ο πληθωρισμός οφείλεται στο ότι η συνολική προσφορά ζήτηση στην οικονομία υπερβαίνει την συνολική προσφορά της. Αντίθετα, ότι επιβάλλεται να διακρίνουμε δυο ομάδες ζητήσεως και να δεχθούμε ότι η καταναλωτική τους συμπεριφορά είναι εντελώς διαφορετική. Η πρώτη ομάδα ζητήσεως αποτελείται από τους αυτοαπασχολούμενους, στους οποίους ανήκουν όλοι όσοι εργάζονται για δικό τους λογαριασμό, δεν είναι δηλαδή μισθωτοί. Και η δεύτερη ομάδα ζητήσεως αποτελείται από τους μισθοσυντήρητους και τους αγρότες.

Μπορούμε χωρίς δυσκολία να δεχθούμε την εύλογη υπόθεση ότι το περιεχόμενο των δύο αυτών καταναλωτικών ομάδων δεν είναι

ομοιόμορφο, εφόσον τα εισοδήματα των αυτοαπασχολούμενων είναι, βάση των επίσημων στοιχείων, ανώτερα από τα εισοδήματα των μισθωτών-αγροτών. Οι αυτοαπασχολούμενοι γενικά, έχουν ικανοποιήσει τις βασικές ανάγκες και γι' αυτό οι συνεχιζόμενες, με ταχύ ρυθμό αυξήσεις των εισοδημάτων τους είναι πιθανότερο να στραφούν κατά ένα μεγάλο ποσοστό στην απόκτηση κυρίως εισαγόμενων βιομηχανικών προϊόντων, που τις περισσότερες φορές μπορούν να χαρακτηρισθούν και ως πολυτελή όπως την απόκτηση διαρκών καταναλωτικών αγαθών (κυρίως ακινήτων) και υπηρεσιών του τριτογενή.

Στην χώρα μας οι διαρθρωτικοί παράγοντες της κατανομής της απασχολήσεως, της κατανομής του εισοδήματος και του τρόπου οικονομικής αναπτύξεως, που ως τώρα ακολουθήθηκε, καταλήγουν στην συνεχή διεύρυνση των εισοδημάτων των απασχολούμενων σε σχέση με τα εισοδήματα των μισθωτών-αγροτών. Κι ενώ η καταναλωτική συμπεριφορά των μισθωτών-αγροτών όχι μόνο δεν είναι πληθωριστική, αλλά αντίθετα ενισχύει την εσωτερική αγορά ελληνικών βιομηχανικών προϊόντων προς την οποία, κυρίως απευθύνεται στη ζήτηση ακινήτων και υπηρεσιών του τριτογενή και κατά το δεύτερο σκέλος τις διευρύνει το έλλειμμα του ισοζυγίου λογαριασμών και συμβάλλει στην διατήρηση περιορισμένης αγοράς βιομηχανικών προϊόντων στο εσωτερικό.

Τα μέτρα της λιτότητας προς όλες τις κατευθύνσεις κινδυνεύουν να εντείνουν τα φαινόμενα του στασιμοπληθωρισμού που είδη εμφανίζονται στην ελληνική οικονομία από το 1975 γιατί θα αυξηθούν κατά πάσα πιθανότητα τα εισοδήματα των μισθωτών-αγροτών από τα οποία κυρίως εξαρτάται το επίπεδο της εσωτερικής ζήτησεως. Όταν τα μέτρα εφαρμόζονται εναντίον του πληθωρισμού δεν λαμβάνουν υπ' όψη τις ιδιόμορφες δομές της κάθε οικονομίας είναι γνωστό ότι μπορεί να οδηγήσουν σε φαύλο κύκλο χωρίς τελικά και να αναχαιτίσουν το κύμα

του πληθωρισμού.(www.naftemporiki.gr/news/pstory.asp?id, επίσκεψη την 15/02/10, 20:40)⁴

3.2 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Η ανισότητα στη διανομή εισοδήματος μπορεί να εξεταστεί κάτω από το πρίσμα του κινδύνου της φτώχειας και της εισοδηματικής ανισότητας. Ο κίνδυνος φτώχειας αφορά στο ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από ένα όριο εισοδήματος, ενώ όσον αφορά στις εισοδηματικές ανισότητες:

- α) ο δείκτης S80/S20 αναφέρεται στο μερίδιο του εισοδήματος του «πλουσιότερου» 20% του πληθυσμού προς το εισόδημα του «φτωχότερου» 20% του πληθυσμού και
- β) ο συντελεστής Gini ορίζεται ως λόγος των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού, κατανεμημένου ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος προς το αθροιστικό μερίδιο του συνολικού ποσού που λαμβάνουν, η δε τιμή του κυμαίνεται από 0 (πλήρης ισότητα) έως 1 (πλήρης εισοδηματική ανισότητα).

Οι δύο αυτές διαστάσεις της ανισότητας βρίσκονται πολύ συχνά στο επίκεντρο του δημόσιου κοινωνικού και πολιτικού διαλόγου τα τελευταία χρόνια. Η εμπειρική διερεύνηση αυτού του πολυδιάστατου φαινομένου βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα της έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών της Χώρας.

⁴ Κυρίτσης Νίκος, Ο πληθωρισμός στη σύγχρονη Ελλάδα , Εκδότης: Σύγχρονη Εποχή, 2008

Με βάση τα στοιχεία από το 1994 έως το 2009, ο δείκτης του κινδύνου της φτώχειας, υπολογιζόμενος με την ίδια μεθοδολογία, παρουσιάζει σχετική σταθερότητα όλα αυτά τα χρόνια, κυμαινόμενος μεταξύ 20% και 23%, τα δε τελευταία 10 χρόνια μεταξύ 20% και 21%. Σε κάθε περίπτωση, το ποσοστό του κινδύνου της φτώχειας στη χώρα μας είναι μεγαλύτερο από ό,τι στις περισσότερες χώρες της ΕΕ.

Ο δείκτης S80/S20 από 7,6 που ήταν το 1994, το 2008 διαμορφώνεται στο 6, δηλαδή το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι 6 φορές υψηλότερο από το εισόδημα του φτωχότερου 20% του πληθυσμού. Άρα, έχουμε μείωση της συνολικής ανισότητας κατά 1,6 φορές. Ο συντελεστής Gini κυμάνθηκε από 37,4 το 1994 σε 34,3 το 2009. Αυτό σημαίνει ότι αν πάρουμε 2 τυχαία άτομα, τότε αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 34,3% του μέσου όρου. Άρα, έχουμε μεταβολή της συνολικής ανισότητας κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες.

Ως προς τις διαστάσεις της φτώχειας στις επιμέρους πληθυσμιακές ομάδες, ιδιαίτερη σημασία έχει ότι:

- το 27% του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών,
- το 23% των ηλικιωμένων (65 ετών και άνω),
- το 34% των οικογενειών που αποτελούνται από ένα γονέα (μονογονεϊκές) με τουλάχιστον ένα εξαρτώμενο παιδί,
- το 25% των συνταξιούχων,
- το 36% των ανέργων,
- το 27% των μερικώς απασχολούμενων και
- το 40% αυτών που δεν τελείωσαν το δημοτικό σχολείο απειλείται από τη φτώχεια.

Εξάλλου, από τη σύνθεση του φτωχού πληθυσμού προκύπτει ότι:

- το 34% των φτωχών είναι εργαζόμενοι,
- το 10% είναι άνεργοι που αναζητούν εργασία,
- το 24% είναι συνταξιούχοι, ενώ
- το υπόλοιπο 32% είναι οικονομικώς μη ενεργά άτομα, και
- το 50% των φτωχών δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο ή έχει τελειώσει μόλις το Δημοτικό. (www.aueb.gr/users/mitrakos/cambr.html, επίσκεψη την 15/02/10, 08:50)

Με άλλα λόγια, υψηλή συμβολή στη διαμόρφωση της συνολικής φτώχειας στη χώρα μας έχουν οι ηλικιωμένοι, τα μέλη νοικοκυριών με αρχηγό απασχολούμενο στον πρωτογενή τομέα, συνταξιούχο ή άνεργο και τα μέλη νοικοκυριών με αρχηγό χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου. Η κατάσταση αυτή παραμένει εντυπωσιακά σταθερή κατά την τελευταία τριακονταετία. Ωστόσο, ορισμένες πρόσφατες εξελίξεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια η φτώχεια φαίνεται να μετατοπίζεται:

- (α) από την ομάδα των ηλικιωμένων προς την ομάδα των νεότερων ζευγαριών με παιδιά αλλά και προς τους νέους εργαζομένους,
- (β) από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές και
- (γ) από τους λιγότερο εκπαιδευμένους (πχ. άτομα που δεν τελείωσαν το Δημοτικό) προς τις μεσαίες και υψηλότερες εκπαιδευτικές βαθμίδες (πχ. απόφοιτους Γυμνασίου, Λυκείου).

Η αναδιανεμητική επίδραση των κοινωνικών παροχών του κοινωνικού κράτους πρόνοιας είναι περιορισμένη σε σχέση με τις άλλες χώρες της ΕΕ και αυτοί οι περιορισμένοι πόροι που διατίθενται για τα κοινωνικά επιδόματα δεν φτάνουν σε εκείνους που θα έπρεπε να είναι οι δικαιούχοι. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το φτωχότερο 10% του πληθυσμού λαμβάνει το 6,6% των κοινωνικών επιδομάτων (πλην

συντάξεων), έναντι 12,5% που λαμβάνουν τα μεσαία στρώματα και 7,4% το πλουσιότερο 10% του πληθυσμού. Με τον τρόπο αυτό είναι προφανές ότι τελικά δεν διασφαλίζεται ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης για τα φτωχά και οικονομικώς ασθενέστερα νοικοκυριά, ενώ ο κατακερματισμός και η γραφειοκρατία του συστήματος παροχών είναι πιθανό να δημιουργούν εκ των πραγμάτων διακρίσεις μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών δικαιούχων. Κατά συνέπεια, η ενίσχυση και η βελτίωση της στοχοθέτησης των κοινωνικών παροχών προς τις οικογένειες εκείνες που έχουν σχετικά μεγαλύτερη οικονομική ανάγκη είναι ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης και αναμένεται να συμβάλει στην άμβλυνση των οικονομικών ανισοτήτων και της φτώχειας. Παρόλα αυτά, τα κοινωνικά επιδόματα μειώνουν το ποσοστό της φτώχειας κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες. Οι συντάξεις μειώνουν το ποσοστό της φτώχειας κατά 18,3 ποσοστιαίες μονάδες. Το σύνολο των κοινωνικών μεταβιβάσεων μειώνει το ποσοστό της φτώχειας κατά 21,8 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι 27 μονάδων κατά μέσο όρο των χωρών της ΕΕ. Αυτός ο δείκτης αποτελεσματικότητας βελτιώθηκε σημαντικά μεταξύ των ετών 2006 και 2007, κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες (από 18 το 2006 σε 22 το 2008). (www.enthesis.net/index.php?. επίσκεψη την 22/02/10, 06:40)

3.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥΣ

Οι περιφερειακές ανισότητες αναφέρονται σε όλα τα μακροοικονομικά και μικροοικονομικά μεγέθη, επηρεάζουν και τη διασπορά των ευκαιριών απασχόλησης. Περιφέρειες με έντονη ανάπτυξη προσελκύουν και απορροφούν πολλά εργατικά χέρια, ενώ περιφέρειες που είναι καθυστερημένες απωθούν τον πληθυσμό και το εργατικό

δυναμικό. Κατά κανόνα οι περιφέρειες που πάσχουν από περιορισμένη ανάπτυξη δεν προσελκύουν επενδύσεις και τεχνολογική δραστηριότητα. Αντίθετα, περιφέρειες με έντονη ανάπτυξη προσελκύουν επενδύσεις και δραστηριότητες υψηλής και προηγμένης τεχνολογίας. Οι πρωταγωνιστές της περιφερειακής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας είναι οι επιχειρηματικοί φορείς. Αυτοί με τις αποφάσεις και τις επιλογές τους αποτελούν τους μοχλούς της περιφερειακής ανάπτυξης. Οι επιχειρηματίες, με την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών για τη δημιουργία παραγωγικών επιχειρήσεων, μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την οικονομική δραστηριότητα των καθυστερημένων περιφερειών. Ταυτόχρονα επιβεβαιώνουν τον «φαύλο κύκλο» της ανάπτυξης - υπανάπτυξης: η υπανάπτυξη οδηγεί σε περαιτέρω υπανάπτυξη και η ανάπτυξη, ως διαδικασία συσσωρευμένης εξέλιξης, οδηγεί σε ταχύτερη ανάπτυξη και δυναμική πορεία.

Το χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο των περιφερειών οφείλεται στο γεγονός ότι η ανάπτυξη της χώρας χαρακτηρίζεται από έντονη ανισοκατανομή ευκαιριών ανάπτυξης στον εθνικό γεωγραφικό χώρο.

Οι περιφέρειες οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «αναπτυσσόμενες» παρουσιάζουν υψηλότερη μεταβολή τόσο στον μέσο ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης όσο και του ΑΠΕ της χώρας. Αυτές είναι το Βόρειο Αιγαίο, η Ήπειρος και η Κρήτη. Αντίθετα, ως «βραδυπορούσες» χαρακτηρίζονται οι περιφέρειες οι οποίες εμφανίζουν μικρότερη μεταβολή από τον μέσο ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης και του ΑΠΕ της χώρας. Αυτές είναι η Ανατολική Μακεδονία-Θράκη και η Θεσσαλία (κάτω αριστερό τεταρτημόριο). Οι υπόλοιπες περιφέρειες θεωρούνται «ενδιάμεσης ανάπτυξης».

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που θα βελτιώσουν την ανισότητα των περιφέρων είναι η οικονομική αποκέντρωση που αναφέρεται στη

μεταφορά πόρων και οικονομικών δραστηριοτήτων από τις κεντρικές περιφέρειες προς τις απομακρυσμένες και οικονομικά καθυστερημένες. Η αποκέντρωση αναφέρεται στις επενδύσεις, στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και γενικότερα στην ανακατανομή οικονομικών πόρων. Δεύτερος παράγοντας είναι η διοικητική-πολιτική αποκέντρωση που αφορά τη μεταφορά διοικητικών υπηρεσιών και διαδικασιών από τις κεντρικές υπηρεσίες του Δημοσίου προς αντίστοιχες περιφέρειες.

Η αποκέντρωση των δημόσιων υπηρεσιών, η ανακατανομή των φορολογικών και άλλων κινήτρων προς τις προβληματικές περιφέρειες, ο διορισμός ανθρώπινου δυναμικού σε δημόσιες περιφερειακές υπηρεσίες αποτελούν μέτρα διοικητικής-πολιτικής αποκέντρωσης. Σημαντική ώθηση προς την κατεύθυνση αυτή δίνει η κατά προτεραιότητα δημιουργία νέων διοικητικών φορέων στις καθυστερημένες περιφέρειες, όπως είναι, π.χ., η δημιουργία νέων σταθμών παρακολούθησης της περιβαλλοντικής ρύπανσης, η ενίσχυση οργανωμένων σταθμών κτηνιατρικής παρακολούθησης του ζωικού κεφαλαίου κ.ά. Τέλος, ακόμα ένας παράγοντας είναι η πολιτιστική-κοινωνική αποκέντρωση αναφέρεται σε πολιτιστικά-κοινωνικά μέτρα προς τις μη αναπτυγμένες περιφέρειες, ώστε να τονωθεί η δραστηριότητα και η ανάπτυξη τους. (www.aueb.gr/.../Syllabus%20for%20European%20regional%20policy.doc, επίσκεψη την 18/02/10 07:40)

Κατά θεμελιώδη αρχή της ορθολογικής πολιτικής και διοικητικής δράσης, προτού ληφθούν αποφάσεις και μέτρα για την περιφερειακή ανάπτυξη, πρέπει να προηγείται συγκεκριμένη και εξειδικευμένη έρευνα-μελέτη, ώστε να διαπιστωθούν:

- Οι προτεραιότητες και οι επείγουσες περιοχές δράσης
- Τα συγκεκριμένα προβλήματα κατά περιφέρεια και περιοχή
- Η φύση και η οξύτητα των προβλημάτων

- Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κάθε περιφέρειας
- Τα συγκεκριμένα μέτρα δράσης και παρέμβασης που, σε κάθε περίπτωση, απαιτούνται
- Οι αναμενόμενες αντιδράσεις των τοπικών παραγόντων και οι τρόποι άμβλυνσης και αντιμετώπισής τους

Είναι αυτονόητο ότι, όταν διαπιστώνεται από τις σχετικές εξειδικευμένες έρευνες-μελέτες ότι σε μια συγκεκριμένη περιφέρεια δεν υπάρχουν αντικειμενικά ευνοϊκές προϋποθέσεις και όροι για την ανάπτυξη, τότε κάθε πολιτική δράση-ενέργεια στην περίπτωση αυτή δεν θα έχει την αναμενόμενη ευνοϊκή αναπτυξιακή επίπτωση.

Κάθε μέτρο περιφερειακής ανάπτυξης απαιτεί ορισμένες προϋποθέσεις: κατάλληλη συγκυρία, ευνοϊκή υποδοχή από τους τοπικούς παράγοντες, ισχυρή επικοινωνιακή προβολή, αποτελεσματική διοίκηση-διαχείριση των μέτρων, καθολική κινητοποίηση των παραγόντων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιφέρειας, συστηματικό έλεγχο και παρακολούθηση εφαρμογής (follow up) από τους αρμόδιους φορείς κλπ. (www.opек.gr/opек/index.php, επίσκεψη την 08/02/10, 18:50)

3.4 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η οικονομική συγκυρία στο εσωτερικό της χώρας και άσχημη κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας πολλαπλασίαζαν τους περιορισμούς στην άσκηση εθνικής οικονομικής πολιτικής, ειδικά στην περίπτωση που η τελευταία έθετε εναλλακτικούς οικονομικούς στόχους και κοινωνικές προτεραιότητες. (www.econ.uoa.gr/UA/content/gr, επίσκεψη την 13/02/10, 13:20)

Η όξυνση των μακροοικονομικών προβλημάτων, η βιομηχανική κρίση στην οποία είχε εισέλθει η οικονομία και η παρατεταμένη

επενδυτική ανεπάρκεια και η αποχή του ιδιωτικού τομέα από ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών αντανakλούσαν την καθυστερημένη δομή της ελληνικής οικονομίας, τις διαρθρωτικές αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος, το μεγάλο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της και το πρόβλημα της προσαρμογής της στο νέο οικονομικό και τεχνολογικό περιβάλλον. Το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης και οι επιλογές της οικονομικής πολιτικής είχαν εγκλωβίσει την οικονομία στην υπανάπτυξη και την οικονομική και τεχνολογική εξάρτηση από το πολυεθνικό κεφάλαιο. Στα πλαίσια των ραγδαίων ευρωπαϊκών και παγκόσμιων οικονομικών και τεχνολογικών εξελίξεων, η δημιουργία συνθηκών μακροοικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης ήταν αναγκαία προϋπόθεση για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο της Ελλάδας⁵.

Δεδομένων των μακροοικονομικών ανισορροπιών και ελπίζοντας στην επίτευξη των βασικών της στόχων, ένα μείγμα σταθεροποιητικής μακροοικονομικής πολιτικής με επεκτατικό ωστόσο προσανατολισμό, έτσι ώστε να ενισχυθεί η ανάκαμψη της οικονομίας. Οι δύο αυτές αντικρουόμενες όψεις της οικονομικής διαχείρισης δημιουργούσαν έλλειψη εσωτερικής συνέπειας και συνοχής ειδικά μεταξύ του περιοριστικού χαρακτήρα της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής και του επεκτατικού χαρακτήρα της εισοδηματικής πολιτικής⁶.

⁵ Δαλαμάγκας, Βασίλειος Α, *Εισαγωγή στη δημοσιονομική πολιτική*, Εκδόσεις Σμπίλιας, 2003

⁶ Μόσχος Δημήτρης, *Σύγκλιση και πληθωρισμός*, Εκδότης: Κριτική, 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

4.1 Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Έστω με μια σχετική καθυστέρηση και μετά από την ανάδειξη της πραγματικής διάστασης της διεθνούς κρίσεως, η πλειοψηφία των αναλυτών αποδέχεται τις αρχικές διαπιστώσεις των ετερόδοξων οικονομολόγων: Η διεθνής κρίση σίγουρα δεν περιορίζεται στον χρηματοπιστωτικό τομέα, ούτε πρόκειται απλώς για την περιοδικά εμφανιζόμενη οικονομική ύφεση στο πλαίσιο των βραχυπρόθεσμα επαναλαμβανόμενων οικονομικών κύκλων. Αντίθετα, έχει έναν ξεκάθαρα συστημικό, βαθύτερο χαρακτήρα. Πρόκειται για τη στιγμή που το διεθνοποιημένο αστικό οικονομικό σύστημα, μοιραία, έρχεται αντιμέτωπο με τις συσσωρευμένες αντιφάσεις και ανισορροπίες του. Όταν μάλιστα συμπίπτει με περιφερειακά φαινόμενα πολιτικών κρίσεων θεσμών και διαρθρωτικών αδυναμιών, όπως στην περίπτωση της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, οι επιπτώσεις είναι ακόμη βαθύτερες και πιο εκρηκτικές. Σταδιακά, ακόμη και οι πιο φανατικοί ευαγγελιστές του δόγματος της ελεύθερης – ασύδοτης – αγοράς αναγκάζονται να αποδεχτούν την αυταπόδεικτη πραγματικότητα, ενώ οι υποστηρικτές της γρήγορης επιστροφής στην ανάπτυξη γίνονται πιο απαισιόδοξοι, ή τουλάχιστον πιο προσεκτικοί⁷.

⁷ Ζαρωτιάδης Γρηγόρης, «Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης», ΝΟΠΕ-ΑΠΘ Ξάνθη 2010

Το διεθνοποιημένο κοινωνικοοικονομικό σύστημα περνά εδώ και σχεδόν τρεις δεκαετίες μια βαθιά και σταδιακά εντεινόμενη κρίση καταναλωτικής αδυναμίας και υπερσυσσώρευσης κεφαλαίων.

4.2 ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι ελληνικές τράπεζες δεν χρειάστηκε να εμπλακούν σε μεγάλο βαθμό στο διεθνές χρηματοπιστωτικό παραλήρημα, αφού όμως διατήρησαν μια αυξανόμενη κερδοφορία μέσω του διάφορου των επιτοκίων καταθέσεων και δανεισμού. Παρόλα αυτά, αποδείχθηκε εξαιρετικά επιπόλαιο να υποστηρίζει κανείς ότι δεν θα επηρεάζονταν η πραγματική οικονομία και το βιοτικό επίπεδο. Ανεξαρτήτως των δυσκολιών που αντιμετώπισαν και θα αντιμετωπίσουν οι ελληνικοί τραπεζικοί κύκλοι, οι τάσεις στην ελληνική οικονομία, ήδη πριν από το Σεπτέμβριο του 2008, ήταν ενδεικτικές:

- Ø η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 2008,
- Ø οι παραγωγικές επενδύσεις δείχνανε για πολλούς μήνες μια ραγδαία πτωτική πορεία,
- Ø η παρά ταύτα εκτίναξη του πληθωρισμού αναδείκνυε το λυσσαλέο ανταγωνισμό ολιγοπωλιακών κεφαλαίων για την μοιρασιά της συρρικνούμενης κοινωνικής υπεραξίας,
- Ø το ποσοστό των πολιτών κάτω από το όριο της φτώχειας άγγιζε ήδη το 1/5 με το έλλειμμα ξεπερνούσε ήδη τα όρια επιτήρησης.

Όσον αφορά δε τις πρόσφατες εξελίξεις, οι πτυχές τους είναι:

- Ø οι αρνητικές επιπτώσεις στις ελληνικές εξαγωγές είναι εμφανέστατες,

- Ø η βιομηχανία παρουσίαζε πάνω από 25% μείωση της παραγωγικής της δραστηριότητας κατά το πρώτο τρίμηνο του 2009, ενώ πολλοί παραγωγικοί κλάδοι κλείνουν τη χρονιά με μείωση του κύκλου εργασιών που προσεγγίζει, ίσως και να ξεπερνά το 40%,
- Ø οι πιέσεις στην αγορά στέγασης και στον κατασκευαστικό κλάδο είναι δεδομένες, και
- Ø ο τουρισμός βίωσε, όπως ήταν αναμενόμενο, σημαντικές απώλειες.

Την ίδια όμως στιγμή, η ελληνική οικονομία σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος και την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος εκτός της πρόσθετης επιδείνωσης που προκαλείται από τη διεθνή ύφεση, ταλανίζεται από διαρθρωτικές αδυναμίες που έχουν διαμορφώσει το μόνιμα ελλειμματικό χαρακτήρα της. Ενδεικτικά, το Μάιο του 2009, οι εξαγωγές της χώρας ανήλθαν μόλις στο 40% των εισαγωγών, παρά τη σημαντική μείωση των τελευταίων λόγω της αποδυνάμωσης της εγχώριας κατανάλωσης (επίσημοι υπολογισμοί της ΕΣΥΕ, www.statistics.gr, επίσκεψη την 18/02/10, 15:10). Προφανώς, αυτό δεν οφείλεται απλά και μόνο σε ανακολουθίες της πρόσφατα ακολουθούμενης πολιτικής. Σχετίζεται με τον αντιπαραγωγικό, αναποτελεσματικό χαρακτήρα της οικονομίας μας που προέκυψε συνολικά στην πάροδο των χρόνων, λόγω αντικειμενικών και μη αιτιών. Απαιτείται μια συνολική, μακρόπνοη, αναπτυξιακή στρατηγική, σεβόμενη τις αρχές της βιωσιμότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και ισορροπίας⁸.

⁸ Grauwe Paul de, Τα οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης , Έκτη Διεθνής Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήσης, 2008

4.3 ΑΜΕΣΣΕΣ ΚΑΙ ΈΜΜΕΣΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Στα πλαίσια της γενικευμένης οικονομικής κρίσης και της ακόμη πιο δύσκολης κατάστασης των ελληνικών δημοσιονομικών και της ελληνικής οικονομίας όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, οι ΜΜΕ τείνουν να είναι πιο ευάλωτες για τους παρακάτω λόγους:

- Ø αυξημένο κόστος δανεισμού (βραχυπρόθεσμου και μεσο-, μακροπρόθεσμου)
- Ø έλλειψη ρευστότητας που ως χαρακτηριστικό γνώρισμα του εγχώριου και διεθνούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος καθιστά δυσκολότερη την πρόσβαση των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση, καθώς οι τράπεζες πλέον εφαρμόζουν αυστηρότερα κριτήρια χορηγήσεων.
- Ø μείωση της συνολικής κατανάλωσης ως απόρροια της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των καταναλωτών (συνέπεια της ανόδου του κόστους δανεισμού και της ανόδου των τιμών καθώς οι επιχειρήσεις μετακυλύουν, ολικά ή μερικά, το κόστος δανεισμού στις τελικές τιμές).
- Ø μείωση της ζήτησης παροχής υπηρεσιών και πώλησης προϊόντων από το εξωτερικό (όπως εξαγωγές αγροτικών και βιομηχανικών προϊόντων, παροχή τεχνοοικονομικών υπηρεσιών, συμμετοχές σε αναπτυξιακά προγράμματα και δίκτυα συνεργασιών κ.τ.λ), πτώση της εγχώριας οικοδομικής δραστηριότητας,
- Ø καθυστέρηση υλοποίησης έργων και προγραμμάτων επιχορήγησης.

Σημαντικοί διαχειριστικοί κίνδυνοι ως απόρροια του διαμορφούμενου κλίματος είναι η σταδιακή μείωση του βαθμού πιστοληπτικής ικανότητας ειδικά των ΜΜΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ: ΕΕ, ΕΥΡΩΖΩΝΗ, ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

5.1 Ε.Ε-ΕΥΡΩΖΩΝΗ 2010 : ΑΜΕΤΑΒΛΗΤΟ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος παρέμεινε ουσιαστικά αμετάβλητος, μετά από αρκετούς μήνες απρόσκοπτης βελτίωσης, και διαμορφώθηκε στις 97,4 μονάδες (αυξημένος κατά 0,2 μονάδες) στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις 95,9 μονάδες (μειωμένος κατά 0,1 μονάδα) στην Ευρωζώνη, σε επίπεδα πολύ κοντά στους μακροχρόνιους μέσους όρους. Ως προς τους επιμέρους τομείς, δεν υπάρχει σαφής τάση αλλαγής του κλίματος: στη Βιομηχανία, το κλίμα βελτιώνεται κατά μία μονάδα στην ΕΕ, αλλά παραμένει αμετάβλητο στην Ευρωζώνη, ενώ στις Υπηρεσίες, ο σχετικός δείκτης ανέρχεται κατά 2 μονάδες τόσο στην ΕΕ, όσο και την Ευρωζώνη. Στο Λιανικό Εμπόριο αντίθετα, καταγράφεται μείωση 2 μονάδων στην ΕΕ και των 4 μονάδων στην Ευρωζώνη, η οποία εκπορεύεται κυρίως από τη σημαντική πτώση των σχετικών προσδοκιών στην Γερμανία και την Ιταλία. Στις Κατασκευές, οι προσδοκίες των ευρωπαϊκών χωρών αυξάνονται κατά 2 μονάδες στην ΕΕ και παραμένουν στα ίδια επίπεδα στην Ευρωζώνη, ενώ τέλος, ως προς την καταναλωτική εμπιστοσύνη, αυτή υποχωρεί και στις δύο ζώνες, εξέλιξη η οποία οφείλεται πρωτίστως στις δυσμενέστερες προβλέψεις των ευρωπαϊκών καταναλωτών για τη γενική οικονομική κατάσταση, αλλά και στο φόβο περαιτέρω ενίσχυσης της ανεργίας. Αναλυτικότερα:

- Ø Στη Βιομηχανία, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών διαμορφώνεται στις -13 μονάδες τόσο στην ΕΕ, όσο και την Ευρωζώνη. Οι προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής βελτιώνονται και στις δύο ζώνες, όπως και τα επίπεδα των παραγγελιών, αν και ηπιότερα, για όγδοο συνεχή μήνα. Αντίθετα, τα αποθέματα καταγράφουν άνοδο κατά μία μονάδα σε ΕΕ και Ευρωζώνη.
- Ø Στις Υπηρεσίες, οι δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών διαμορφώνονται στις 0 και +1 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη, με τις εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα των επιχειρήσεων να ανέρχονται κατά 4 μονάδες και στις δύο ζώνες, τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα ζήτηση να παραμένουν σταθερές, ενώ τις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης να βελτιώνονται ελαφρά, τόσο στην ΕΕ όσο και την Ευρωζώνη.
- Ø Στο Λιανικό Εμπόριο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχωρούν και στις δύο ζώνες και διαμορφώνονται στις -5 και -9 μονάδες αντίστοιχα. Από τα επιμέρους στοιχεία του δείκτη, έντονη πτώση καταγράφουν οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα επιχειρηματική δραστηριότητα, ιδιαίτερα στην Ευρωζώνη, όπου ο σχετικός αρνητικός δείκτης διπλασιάζεται. Στα αποθέματα η επιδείνωση είναι οριακή και στις δύο ζώνες, ενώ ως προς τις πωλήσεις τους επόμενους μήνες, καταγράφεται επίσης εξασθένηση των
- Ø Βελτίωση καταγράφεται στις επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές στην ΕΕ και σταθερότητα στην Ευρωζώνη, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -32 και -29 μονάδες αντίστοιχα. Οι προσδοκίες για το επίπεδο των εργασιών παραμένουν σταθερές στην ΕΕ και υποχωρούν οριακά στην

Ευρωζώνη, ενώ αισθητή άνοδο στην ΕΕ καταγράφουν οι προβλέψεις για την απασχόληση το επόμενο 12μηνο, η οποία είναι ηπιότερη ωστόσο στην Ευρωζώνη.

Ø Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης υποχωρεί οριακά στην ΕΕ και την Ευρωζώνη. Οι προβλέψεις των καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο μειώνονται οριακά και στις δύο ζώνες, ενώ εκείνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας περιορίζονται κατά μία μονάδα στην ΕΕ και κατά 3 στην Ευρωζώνη. Οριακή είναι και η πτώση στην πρόθεση για αποταμίευση το επόμενο 12μηνο, με τις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας να βελτιώνονται κατά μία μονάδα στην ΕΕ και να επιδεινώνονται ισόποσα στην Ευρωζώνη.

Ø Τέλος, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες - ο οποίος δεν περιλαμβάνεται στο δείκτη οικονομικού κλίματος - παραμένει αμετάβλητος για τέταρτο συνεχή μήνα, στις +17 μονάδες στην ΕΕ, ενώ βελτιώνεται περαιτέρω στην Ευρωζώνη, κατά 2 μονάδες, φθάνοντας τις +21 μονάδες. Σημαντική είναι η ανάκαμψη των εκτιμήσεων τόσο στην ΕΕ, όσο και την Ευρωζώνη για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων, ενώ εκείνες για την τρέχουσα εξέλιξη της ζήτησης βελτιώνονται κατά 3 μονάδες στην Ευρωζώνη και δεν μεταβάλλονται στην ΕΕ. Οι προβλέψεις της ζήτησης στο επόμενο τρίμηνο ωστόσο υποχωρούν και στις δύο ζώνες και ιδιαίτερα στην ΕΕ⁹.

⁹ Διαμαντής Απόστολος, Καρδάσης Βασίλης Α. Από το Σχίσμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση , Κοινωνία, οικονομία, πολιτισμός στη δεύτερη χιλιετία, Εκδόσεις Πατάκη, 2007

5.2 ΕΛΛΑΔΑ: ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα καταγράφει πτώση κατά 3,7 μονάδες και διαμορφώνεται στις 72,4 μονάδες, μετά την πρόσκαιρη όπως φαίνεται σταθεροποίησή του τον Ιανουάριο. Στους περισσότερους κλάδους της οικονομίας κυριαρχεί απαισιοδοξία και διατυπώνονται δυσοίωνες προβλέψεις, καθώς η αβεβαιότητα για τον χαρακτήρα και το εύρος των πρόσθετων μέτρων ήταν τουλάχιστον τον Φεβρουάριο διάχυτη. Τα νέα μέτρα που ανακοινώθηκαν είναι βέβαιο ότι θα επηρεάσουν αρνητικά τη ζήτηση και αναμένεται νέα επιδείνωση του δείκτη τον Μάρτιο. Πάντως η οριστικοποίησή τους ήταν απαραίτητη ώστε να ξεκινήσει μια διαδικασία προσαρμογής επιχειρήσεων και καταναλωτών στα νέα δύσκολα δεδομένα. Ο δείκτης βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο του τελευταίου εξαμήνου, αν και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση κινείται σε υψηλότερο επίπεδο. Η νέα επιδείνωση εκπορεύεται από εξασθένηση των προσδοκιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας, ιδιαίτερα τις κατασκευές, αλλά και την υποχώρηση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Αναλυτικότερα:

- > στη **Βιομηχανία**, η έντονη υποχώρηση που καταγράφεται στις *προβλέψεις της παραγωγής*, αντισταθμίζεται από ελαφρά άνοδο των *εκτιμήσεων για το τρέχον επίπεδο της ζήτησης και των παραγγελιών*, αλλά και τη σταθερότητα στα *αποθέματα*.
- > στις **Υπηρεσίες** οι *εκτιμήσεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης* παραμένουν αμετάβλητες, ενώ εκείνες για το *τρέχον επίπεδο εργασιών* καταγράφουν κατακόρυφη πτώση, στη χειρότερη

επίδοσή τους από τον περσινό Μάιο. Από την άλλη πλευρά, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης υποχωρούν, αλλά οριακά.

- > στο **Λιανικό Εμπόριο**, έντονη είναι η πτώση στις εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις των επιχειρήσεων και ακόμη εντονότερη η μείωση στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης, όπου σημειώνεται η χειρότερη επίδοση από τον περσινό Απρίλιο. Παρά τις εκπτώσεις, η ρευστοποίηση στα αποθέματα είναι πολύ μικρή, δείγμα υποτονικής δραστηριότητας.
- > στις **Κατασκευές**, η αλλαγή τάσης του προηγούμενου μήνα διατηρείται και η υποχώρηση που σημειώνεται τον Φεβρουάριο είναι ισχυρότερη από όλους τους υπόλοιπους τομείς. Η επιδείνωση του δείκτη προέρχεται τόσο από τις εκτιμήσεις για το επίπεδο προγράμματος εργασιών, το οποίο μειώνεται κατακόρυφα, όσο και από τις δυσμενέστερες προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα.
- > στην **Καταναλωτική Εμπιστοσύνη**, σημειώνεται σφοδρή επιδείνωση των προβλέψεων των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση και την ανεργία το επόμενο 12μηνο, ενώ εξαιρετικά δυσοίωνες είναι και οι προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της χώρας. Αντίθετα, η πρόθεση των ελληνικών νοικοκυριών για αποταμίευση στο επόμενο 12-μηνο βελτιώνεται, καθώς οι καταναλωτές περιορίζουν τις δαπάνες τους, λόγω της επικρατούσας αβεβαιότητας

5.3 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ, ΠΤΩΤΙΚΕΣ ΟΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ ΚΑΙ Η ΖΗΤΗΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** τον Φεβρουάριο υποχωρεί κατά 3 σχεδόν μονάδες, ύστερα από την, πρόσκαιρη όπως φαίνεται, ανάκαμψη του περασμένου μήνα και διαμορφώνεται στις 72,6 μονάδες. Η τρέχουσα επίδοση ωστόσο ξεπερνά κατά 10 μονάδες την αντίστοιχη περσινή, όταν ο σχετικός δείκτης κατέγραφε ιστορικά χαμηλές τιμές, παραμένει όμως σε επίπεδα πολύ κατώτερα του μακροχρόνιου μέσου όρου. Στα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας των επιχειρήσεων καταγράφεται συγκρατημένη υποχώρηση στα περισσότερα, με τάση σταθεροποίησης στα επίπεδα Ιανουαρίου σε αρκετά από αυτά. Συγκεκριμένα, από τα στοιχεία που καθορίζουν την εξέλιξη του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών, οι *τρέχουσες εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης* μεταβάλλονται οριακά, οι *προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής* καταγράφουν εντονότερη υποχώρηση, ενώ στα *αποθέματα* η αποκλιμάκωση του περασμένου μήνα δίνει τη θέση της σε ελαφρά διόγκωση. Αναλυτικότερα:

α) Οι **προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής τους προσεχείς 3-4 μήνες** εξασθενούν, ύστερα από την άνοδο του Ιανουαρίου, με το σχετικό ισοζύγιο να βρίσκεται στις -9 μονάδες (από -3). Αν και πάνω από τις μισές επιχειρήσεις (54% από 57%) αναμένουν σταθερότητα το επόμενο διάστημα, το ποσοστό όσων αναμένουν πτώση της παραγωγής φθάνει στο 28% (από 23%).

β) Στα ίδια, πολύ χαμηλά, επίπεδα παραμένουν οι **εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης** τον Φεβρουάριο, αφού το αρνητικό ισοζύγιο σταθεροποιείται στις -48 μονάδες. Μόλις 4% - όσο περίπου και τον προηγούμενο μήνα - των επιχειρήσεων εκτιμά ότι το επίπεδο των παραγγελιών τους βρίσκεται σε υψηλό για την εποχή επίπεδο, ενώ αντίθετα οι μισές επιχειρήσεις αναφέρουν ότι οι παραγγελίες τους βρίσκονται σε χαμηλά για την εποχή επίπεδα.

γ) Αμετάβλητες ουσιαστικά παραμένουν και οι **εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού**, όπου και εδώ το σχετικό ισοζύγιο περιορίζεται μόνο κατά μία μονάδα και διαμορφώνεται στις -46 μονάδες. Οι μισές επιχειρήσεις του τομέα, (από 46% τον Ιανουάριο) εκτιμούν ότι οι παραγγελίες τους βρίσκονται σε χαμηλότερα του κανονικού για την εποχή επίπεδα, με μόλις 3% να δηλώνει το αντίθετο.

δ) Σταθερά πτωτικές παραμένουν και οι **προβλέψεις για τις εξαγωγές τους προσεχείς μήνες**, με το σχετικό δείκτη να βρίσκεται στα επίπεδα του προηγούμενου μήνα, στις -5 μονάδες (από -4). Τρεις στις πέντε επιχειρήσεις πάντως δεν αναμένουν σημαντικές μεταβολές στις εξαγωγές τους το επόμενο διάστημα, ενώ υπάρχει και ένα 17% που προσδοκά σε άνοδό τους.

ε) Ελαφρά διόγκωση σημειώνεται στα **αποθέματα έτοιμων προϊόντων**, αφού το σχετικό ισοζύγιο ανέρχεται στις +21 μονάδες (από +18). Το 28% των επιχειρήσεων άλλωστε εκτιμά ότι αυτά βρίσκονται σε υψηλά για την εποχή επίπεδα έναντι 7% που δηλώνει το αντίθετο. Η εξέλιξη αυτή συμβαδίζει άλλωστε και με την υποχώρηση που καταγράφεται στις

τρέχουσες πωλήσεις, όπου το αντίστοιχο αρνητικό ισοζύγιο διπλασιάζεται τον Φεβρουάριο στις -13 μονάδες.

ζ) Ελαφρά κάθοδο καταγράφουν οι **προβλέψεις για την απασχόληση** του τομέα, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -22 μονάδες (από -20), στη δυσμενέστερη επίδοση από τον προηγούμενο Μάρτιο. Μία στις τέσσερις επιχειρήσεις δηλώνουν απαισιόδοξες για την εξέλιξη της απασχόλησης του τομέα (από 23%), γεγονός που υποδηλώνει συνέχιση των απωλειών θέσεων εργασίας.

η) Σε σχέση με τις προβλέψεις για **τις τιμές των προϊόντων** το επόμενο τρίμηνο, αυτές δείχνουν άνοδο, αν και το σχετικό ισοζύγιο είναι οριακά μόνο θετικό στις +2 μονάδες (από + 1).

Στους επιμέρους κλάδους, στα Κεφαλαιουχικά αγαθά σημειώνεται άνοδος των προσδοκιών, στα Ενδιάμεσα αγαθά οι προσδοκίες παραμένουν αμετάβλητες, ενώ στα Καταναλωτικά αγαθά καταγράφεται πτώση. Αναλυτικότερα:

Στα **Καταναλωτικά Αγαθά**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών, μετά την άνοδο του περασμένου μήνα, επανέρχεται σε τροχιά υποχώρησης τον Φεβρουάριο και διαμορφώνεται στις 77,5 μονάδες (από 82,8 μονάδες), σε επίδοση όμως ανώτερη της αντίστοιχης περσινής (72,8 μονάδες). Από τα στοιχεία δραστηριότητας που συνδιαμορφώνουν το σχετικό δείκτη, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής περιορίζονται σημαντικά, με το σχετικό ισοζύγιο να κινείται στις -13 μονάδες (από -10), ενώ αρνητική είναι και η εξέλιξη στις εκτιμήσεις για τα επίπεδα των παραγγελιών και της εγχώριας ζήτησης, με τον αντίστοιχο δείκτη να καταγράφει πτώση

κατά 7 μονάδες και να σταθεροποιείται στις -36 μονάδες. Τα αποθέματα ωστόσο παραμένουν στα ίδια επίπεδα, με τέσσερις στις πέντε επιχειρήσεις να τα αξιολογούν ως κανονικά για την εποχή. Από τα υπόλοιπα στοιχεία, οι προβλέψεις για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου επιδεινώνονται σημαντικά (στις -17 μονάδες από -4 το σχετικό ισοζύγιο), ενώ αρνητικές παραμένουν και οι προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες εξαγωγές. Αμετάβλητες, στις -18 μονάδες, είναι και οι προσδοκίες για την απασχόληση, ενώ οι τιμές δεν θα μεταβληθούν σημαντικά στο επόμενο τρίμηνο.

Άνοδο σχεδόν 4 μονάδων σημειώνουν οι επιχειρηματικές προσδοκίες στα **Κεφαλαιουχικά Αγαθά**, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 66,7 μονάδες τον Φεβρουάριο, ύστερα από την πολύ χαμηλή επίδοση του Ιανουαρίου. Από τα στοιχεία δραστηριότητας του δείκτη, το έντονα αρνητικό ισοζύγιο των εκτιμήσεων των παραγγελιών και της τρέχουσας ζήτησης αμβλύνεται τον Φεβρουάριο στις -50 μονάδες (από -63), στη χειρότερη ωστόσο επίδοση του τελευταίου επταμήνου, ενώ οριακή άνοδος καταγράφεται και στις προβλέψεις των επιχειρήσεων για την εξέλιξη της παραγωγής τους. Αρνητική επίδραση στο δείκτη ωστόσο έχουν οι εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων, αφού το σχετικό ισοζύγιο ανέρχεται στις +20 μονάδες (από +16), υποδηλώνοντας σχετική διόγκωση. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ελαφρά βελτίωση σημειώνουν οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις πωλήσεις του επόμενου διαστήματος, ενώ αντίθετα, τόσο οι προβλέψεις για την πορεία της απασχόλησης του κλάδου, όσο και εκείνες για την πορεία των εξαγωγών κινούνται πτωτικά: τα σχετικά ισοζύγιά τους διαμορφώνονται στις -23 (από -17) και -15 (από +14) μονάδες αντίστοιχα. Σχετικά τέλος με τις τιμές, περιορίζεται σημαντικά το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν σταθερότητα από 89% σε 68%, ενώ διευρύνονται στο 24% των επιχειρήσεων (από 10%), όσοι πιστεύουν ότι οι τιμές θα μειωθούν.

Στα ίδια επίπεδα διατηρείται ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στα **Ενδιάμεσα Αγαθά** μετά την άνοδο του Ιανουαρίου και διαμορφώνεται στις 69,5 μονάδες, επίδοση σημαντικά ανώτερη της αντίστοιχης περσινής (53,4 μονάδες), η οποία άλλωστε ήταν και μία από τις ιστορικά δυσμενέστερες του δείκτη. Οι εξελίξεις στα στοιχεία που επηρεάζουν άμεσα το δείκτη είναι άλλωστε μικτές: η πτώση των προβλέψεων για το επίπεδο της παραγωγής το επόμενο τρίμηνο (-3 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο από +1), αλλά και οι ενισχυμένες εκτιμήσεις για διογκωμένα αποθέματα για την εποχή, σύμφωνα με το 36% των επιχειρήσεων (από 33%), αντισταθμίζονται από τη βελτίωση που καταγράφεται στις εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης, με το σχετικό δείκτη ωστόσο να παραμένει έντονα αρνητικός (-59 μονάδες από -67). Στα υπόλοιπα στοιχεία, σημαντική βελτίωση καταγράφεται στις εκτιμήσεις για τις τρέχουσες εξαγωγές των επιχειρήσεων, αλλά και τις προβλέψεις τους για την εξέλιξή τους. Αντίθετα, πτωτική είναι η τάση που χαρακτηρίζει τις προβλέψεις για τις προσεχείς πωλήσεις και την απασχόληση, με τις τελευταίες να καταγράφουν διαμορφώνονται στο χαμηλότερο επίπεδο από τον περσινό Απρίλιο (-30 μονάδες από -26). Οι ανοδικές προβλέψεις, τέλος, για το επίπεδο των τιμών ενισχύονται και το σχετικό ισοζύγιο επανέρχεται σε θετικά επίπεδα για πρώτη φορά μετά τον περασμένο Σεπτέμβριο (στις +7 μονάδες από -1), παρόλο που η ζήτηση συνεχίζει να εξασθενεί.

5.4 ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ: ΔΥΣΜΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ, ΑΚΟΜΑ ΠΙΟ ΥΠΟΤΟΝΙΚΗ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στο **Λιανικό Εμπόριο** υποχωρούν και τον Φεβρουάριο, φθάνοντας έτσι τους τέσσερις μήνες συνεχούς

υποχώρησης. Διαμορφώνονται στις 71,6 μονάδες (από 75,3), στη χαμηλότερη επίδοση μετά τον Απρίλιο του 2009, κατά 10 όμως μονάδες υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση. Παρά τις εκπτώσεις, δεν φαίνεται να έλαβε χώρα σημαντικό ύψους ρευστοποίηση αποθεμάτων με αποτέλεσμα αυτά να παραμένουν διογκωμένα και το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις +12 μονάδες (από +13). Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις πωλήσεις τους είναι υποτονικές, καθώς διευρύνεται στο 53% το ποσοστό που τις αξιολογεί ως χαμηλότερες σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Το ίδιο συμβαίνει με τις προβλέψεις για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου, με το σχετικό ισοζύγιο να περιορίζεται κατά 10 μονάδες, στις -26 μονάδες, τη χειρότερη επίδοση εδώ και ένα χρόνο. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω εξελίξεων, ακόμα χαμηλότερες θα είναι οι προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (στις -27 μονάδες), ενώ παρά την ασθενική πορεία της ζήτησης, το ισοζύγιο της απασχόλησης διατηρεί το θετικό του πρόσημο, συνεισφέροντας με νέες θέσεις εργασίας στην ελληνική οικονομία. Τέλος, η μείωση τιμών θα συνεχιστεί, αν και τα 2/3 προβλέπουν σταθερές τιμές στο επόμενο τρίμηνο.

Σε κλαδικό επίπεδο, με εξαίρεση τα Υφάσματα - Ένδυση - Υπόδηση, όπου σημειώνεται άνοδος προσδοκιών, στους υπόλοιπους κλάδους καταγράφεται μείωση. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στα **Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός** επιδεινώνεται για τρίτο μήνα και διαμορφώνεται στις 89,1 μονάδες (από 94,9), σε επίδοση ελαφρώς χαμηλότερη της αντίστοιχης περσινής (91,1 μονάδες). Η εξέλιξη του δείκτη εκπορεύεται από τη σημαντική εξασθένιση των θετικών εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις (από +23 σε +9 το σχετικό ισοζύγιο), αλλά και την εξάλειψη των θετικών προβλέψεων για την πορεία τους στο επόμενο τρίμηνο (στο

-1 από +25). Πάντως κατά τον Φεβρουάριο σημειώθηκε ρευστοποίηση αποθεμάτων στον κλάδο, με το ισοζύγιο να μειώνεται κατά 19 μονάδες και να γίνεται αρνητικό, υποδηλώνοντας δηλαδή χαμηλότερα επίπεδα του κανονικού. Παρόλ' αυτά όμως οι παραγγελίες προς τους προμηθευτές θα μειωθούν κι' άλλο, καθώς τρεις στις 10 επιχειρήσεις αναμένουν μείωση (από δύο στις 10 τον Ιανουάριο), ενώ η αυξητική τάση της απασχόλησης αποδυναμώνεται ελαφρά: το 32% των επιχειρήσεων προβλέπει άνοδο στο επόμενο τρίμηνο (από 44% όμως τον Ιανουάριο). Τέλος οι επιχειρήσεις που προβλέπουν άνοδο τιμών το επόμενο διάστημα υπερτερούν ελαφρά όσων αναμένουν πτώση.

Στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού, οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχωρούν ήπια, και διαμορφώνονται στις 62,3 μονάδες, σε επίδοση λίγο υψηλότερη της αντίστοιχης περσινής (57,9 μονάδες). Οι επιχειρήσεις στη συντριπτική τους πλειονότητα (83% από 56%) εκτιμούν ότι οι πωλήσεις τους το τελευταίο διάστημα έχουν μειωθεί, με τις ελπίδες ανάκαμψης των πωλήσεων να μετατίθενται στο άμεσο μέλλον, παρόλο που το σχετικό ισοζύγιο παραμένει αρνητικό, στις -4 μονάδες (από -16). Τα αποθέματα αποκλιμακώνονται ως ένα βαθμό και ο σχετικός δείκτης κινείται στις +15 μονάδες (από +27). Το γεγονός αυτό δεν οδηγεί όμως σε άνοδο των παραγγελιών προς τους προμηθευτές (-26 μονάδες από -11), ενώ σταθερά αρνητικό είναι το ισοζύγιο απασχόλησης. Τέλος, οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης των τιμών μπορεί να μετριάζονται, αλλά συντηρούν την πτωτική πορεία τους. (www.capital.gr/News.asp?id=913364, επίσκεψη την 12/02/10,22:40)

5.5 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: ΝΕΑ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΚΛΙΜΑΤΟΣ, ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις **Υπηρεσίες** υποχωρεί για τέταρτο μήνα και διαμορφώνεται στις 63,1 μονάδες (από 67,2), στη χαμηλότερη επίδοση από τον Ιανουάριο του 2009. Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα δραστηριότητά τους παραμένουν έντονα αρνητικές, με το σχετικό ισοζύγιο να διατηρείται στη δυσμενή επίδοση των -24 μονάδων. Το ίδιο συμβαίνει και με τις προβλέψεις για τη μελλοντική εξέλιξη της ζήτησης, με μία στις τρεις επιχειρήσεις και πάλι να αναμένει περαιτέρω μείωση. Το μέγεθος ωστόσο που σημειώνει έντονη κάμψη και επηρεάζει αρνητικά το δείκτη είναι οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα ζήτηση, όπου το σχετικό ισοζύγιο «πέφτει» στις -27 μονάδες (από -10), τη χαμηλότερη επίδοση των τελευταίων 12 μηνών. Οι δυσμενείς εκτιμήσεις για τη ζήτηση φαίνεται να επηρεάζουν και τις προβλέψεις για την απασχόληση, οι οποίες επιδεινώνονται για τέταρτο μήνα, με το 35% των επιχειρήσεων να προβλέπει υποχώρηση (από 30%) και μόλις το 9% να αναμένει άνοδο. Οι τιμές διατηρούν την πτωτική τους πορεία, με το σχετικό ισοζύγιο να κινείται στις -8 με -6 μονάδες το τελευταίο πεντάμηνο. Τέλος, στα ίδια σχεδόν επίπεδα διατηρείται και το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει λειτουργία χωρίς εμπόδια (28%), με το 38% να αναφέρει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο πρόσκομμα στη δραστηριότητά του, το 14% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 17% παράγοντες που συνδέονται πρωτίστως με τη γενική οικονομική κατάσταση, αλλά και τις πρόσφατες κινητοποιήσεις των αγροτών, τα προβλήματα ρευστότητας των πελατών κ.α.

Ήπια κάμψη των προσδοκιών στις **Διάφορες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες** (εταιρίες συμβούλων, διαφημιστικές και άλλες υπηρεσίες προς επιχειρήσεις κτλ) καταγράφεται τον Φεβρουάριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 68,3 μονάδες (από 70,6), σε καλύτερη επίδοση πάντως σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή (57,6 μονάδες). Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα των επιχειρήσεων βελτιώνονται, με το σχετικό ισοζύγιο να περιορίζεται κατά 5 μονάδες, στις -16 μονάδες, ενώ και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση παραμένουν στα ίδια επίπεδα, με τάση ήπιας βελτίωσης (στις -8 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο). Αλλαγή τάσης καταγράφεται όμως στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση, όπου το ποσοστό που βλέπει άνοδο περιορίζεται στο 26% (από 39%) και το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις -10 μονάδες (από +6). Σχετικά με την απασχόληση του κλάδου, το 1/3 αναμένει και πάλι πτώση και το ¹Α άνοδο, ενώ ως προς τις τιμές, ένα ενισχυμένο 28% αναμένει πτώση (από 15% τον προηγούμενο μήνα). Τέλος, η ανεπάρκεια ζήτησης και κεφαλαίων κίνησης (24% και 21% αντίστοιχα), αλλά και η τρέχουσα οικονομική κατάσταση και η ανεπάρκεια των θεσμών και η γραφειοκρατία (24%) αναφέρονται ως τα βασικότερα προσκόμματα λειτουργίας από τις επιχειρήσεις.

Πολύ αρνητική είναι η πορεία των επιχειρηματικών προσδοκιών και στον κλάδο **Υπηρεσιών Πληροφορικής και Ανάπτυξης Λογισμικού**, με το σχετικό δείκτη να κινείται στις 50,4 μονάδες, σε επίδοση σημαντικά χαμηλότερη της αντίστοιχης περσινής (71,8 μονάδες). Τρεις στις πέντε επιχειρήσεις (από τέσσερις στις πέντε τον Ιανουάριο) εκτιμούν ότι η τρέχουσα δραστηριότητά τους δεν έχει μεταβληθεί σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ μία στις τέσσερις εκτιμά πτώση (από 15%). Αυξημένο εμφανίζεται και το ποσοστό εκείνων που κρίνουν μειωμένη την τρέχουσα ζήτηση (52% έναντι 44%), ενώ και

σε σχέση με την άμεση εξέλιξή της, ο σχετικός δείκτης προβλέψεων έχει επίσης επιδεινωθεί στις -38 μονάδες (από -31). Από τα υπόλοιπα στοιχεία, οι προβλέψεις για την προοπτικές της απασχόλησης του κλάδου παραμένουν στα ίδια, δυσμενή επίπεδα, με τις μισές επιχειρήσεις να αναμένουν σταθερότητα και το 44% πτώση. Ως προς τις τιμές, εννιά στις δέκα επιχειρήσεις προβλέπουν σταθερότητα, ενώ το πολύ υψηλό 55% των επιχειρήσεων επισημαίνει και πάλι την ανεπάρκεια ζήτησης ως το βασικό εμπόδιο στην ομαλή λειτουργία του, ενώ ακολουθεί για ακόμη μια φορά η ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης (18%)¹⁰.

5.6 ΈΝΤΟΝΗ ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης σημειώνει και νέα μείωση τον Φεβρουάριο, για τέταρτο μήνα και διαμορφώνεται στις -51 μονάδες, τέσσερις μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με τον Ιανουάριο, στη χαμηλότερη επίδοση από τον περασμένο Απρίλιο, αλλά υψηλότερα από την αντίστοιχη περσινή. Οι καταναλωτές διακατέχονται από ισχυρή αβεβαιότητα για το εύρος, την έκταση και τις επιπτώσεις των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής τα οποία αναμένεται να εφαρμοσθούν και θα επηρεάσουν το εισόδημά τους. Οι σχετικές συζητήσεις αλλά όχι τελικές αποφάσεις, προεξοφλούνταν ήδη αρνητικά στις προσδοκίες των καταναλωτών, ωστόσο η οριστικοποίησή τους ενδεχομένως να οδηγήσει σε ταχύτερη προσαρμογή στα νέα δεδομένα. Ο σχετικός δείκτης στην Ελλάδα παραμένει σημαντικά χαμηλότερα των αντίστοιχων ευρωπαϊκών, οι οποίοι κινούνται στις -14 και -17 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και

¹⁰ Ρεπούσης Σπύρος, *Χρηματοοικονομική διοίκηση και διεθνής τραπεζική*, Εκδότης: Σάκκουλας Εκδόσεις Α.Ε., 2006

Ευρωζώνη, ενώ η τρέχουσα επίδοση κατατάσσει τους Έλληνες καταναλωτές ως τους πλέον απαισιόδοξους ανάμεσα στους υπόλοιπους Ευρωπαίους. Η πτώση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης τον Φεβρουάριο προέρχεται από επιδείνωση όλων των επιμέρους δεικτών, εκτός της πρόθεσης για αποταμίευση, η οποία ενισχύεται ελαφρά. Τη μεγαλύτερη πτώση παρουσιάζουν οι προβλέψεις της οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών το επόμενο 12μηνο, ενώ ενισχύονται και οι φόβοι για άνοδο της ανεργίας, με το σχετικό δείκτη να καταγράφει την ιστορικά υψηλότερη τιμή του. Αναλυτικότερα:

5.6.1 ΈΝΤΟΝΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Οι προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τους προσεχείς 12 μήνες καταγράφουν μεγάλη πτώση για τέταρτο μήνα, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -34 μονάδες (από -27). Μόλις ένα 8% (από 12%) των νοικοκυριών αναμένει ελαφρά ή αισθητή βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης, ενώ πάνω από τους μισούς (53% έναντι 47%) προβλέπουν επιδείνωση ή σημαντική επιδείνωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες της ΕΕ και της Ευρωζώνης διαμορφώνονται στις -2 και -4 μονάδες αντίστοιχα.

5.6.2 ΗΠΙΟΤΕΡΗ Η ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΣΤΙΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Οι προσδοκίες των νοικοκυριών για την οικονομική κατάσταση της χώρας τους το προσεχές 12-μηνο επίσης επιδεινώνονται, κατά 3

μονάδες όμως, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -35 μονάδες. Το 16% των καταναλωτών (από 19%) αναμένει ελαφρά ή αισθητή βελτίωση, με το 56% (από 54%) να προβλέπει επιδείνωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη υποχωρούν ελαφρά στις -6 και -12 μονάδες αντίστοιχα. (www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2010.pdf, 15/02/10, 20:50)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

6.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΩΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

6.1.1 Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από την στιγμή της εισόδου της Ελλάδας στην ΕΟΚ, το 1981, οι συνθήκες της ανταγωνιστικότητας στον Ελλαδικό χώρο άλλαξαν ριζικά. Από τον προστατευτισμό της μεταπολεμικής περιόδου και τις εξαγωγές προϊόντων του πρωτογενούς τομέα η Ελλάδα έπρεπε να μετασχηματιστεί σε μια σύγχρονη οικονομία με ισχυρή βιομηχανία και υπηρεσίες, που η ανάπτυξη της να στηρίζεται στην δυνατότητά της να είναι διεθνώς ανταγωνιστική. Τα μηνύματα των αλλαγών που θα έφερνε η επερχόμενη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας ήταν ισχυρά αλλά δύο παράγοντες καθυστέρησαν την προσαρμογή της Ελληνικής οικονομίας στα νέα δεδομένα. Οι εισροές χρήματος σε μορφή επιδοτήσεων από την ΕΟΚ αρχικά, και από την ΕΕ στην συνέχεια, και η συστηματική διολίσθηση της δραχμής. Ο πρώτος παράγοντας, ενίσχυε σε πολλές περιπτώσεις τις επενδύσεις σε κλάδους και επιχειρήσεις οι οποίοι δεν συνεισέφεραν ικανοποιητικά στην διατήρηση του δυναμισμού και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Ο δεύτερος, έδινε την ψευδαίσθηση της διατήρησης της σχετικής διεθνούς ανταγωνιστικότητας των προϊόντων, καθώς η τιμή τους μειωνόταν λόγω της μεταβολής της

ισοτιμίας του νομίσματος. Έτσι, επενδύσεις και αλλαγές που έπρεπε να γίνουν στο επίπεδο της επιχείρησης καθυστέρησαν ή δεν έγιναν ποτέ.

Η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων έχει καταστεί μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική δραστηριότητα σε διεθνές επίπεδο και έχει αποτελέσει μία από τις προτεραιότητες των φορέων διακυβέρνησης και πολιτικού σχεδιασμού. Οι χώρες, ιδιαίτερα οι μικρές ανοικτές οικονομίες, συναγωνίζονται για την απόκτηση των σημαντικών ωφελειών που αποδίδουν αυτές οι επενδύσεις, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης, η αύξηση της απασχόλησης, η τόνωση της ανταγωνιστικότητας, η προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης, η μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνολογίας στην περιοχή υποδοχής επενδύσεων, η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και η επίτευξη εξωτερικών οικονομιών κλίμακας.

Πολλοί διεθνείς οίκοι και οργανισμοί, αναγνωρίζοντας το ρόλο και τη σημασία της προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων στην παγκόσμια οικονομία, είτε με τη μορφή άμεσων παραγωγικών επενδύσεων (greenfield investments) είτε μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών (M&As), παρουσιάζουν τακτικά μελέτες που καταγράφουν την εξέλιξη αυτών των επενδύσεων σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο.

Η πιο πρόσφατη έρευνα, και επικεντρωμένη αποκλειστικά στις ξένες άμεσες επενδύσεις, είναι αυτή που πραγματοποίησε η UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) για λογαριασμό του ΟΗΕ (World Investment Report 2008). Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη έκθεση, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 121η θέση μεταξύ 141 χωρών στη σχετική λίστα, με εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων της τάξεως των 607 εκατ. δολαρίων το 2005. Κατά την ίδια περίοδο, σύμφωνα με μελέτη του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), οι εισροές

ξένων άμεσων επενδύσεων διαμορφώθηκαν στο 1,1% των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, όταν το αντίστοιχο ποσοστό στη διεθνή αγορά προσεγγίζει το 9,5% και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπερβαίνει το 16%¹¹.

Το έλλειμμα εισροών από ξένες άμεσες επενδύσεις δεν αποτελεί συγκυριακό και προσωρινό φαινόμενο. Συνολικά, κατά τη δεκαετία 1998-20085, εισέρευσαν μόλις 9,7 δισ. δολάρια στη χώρα μας, κυρίως, λόγω της στροφής του επενδυτικού ενδιαφέροντος κάποιων χωρών που παραδοσιακά αποτελούσαν για τη χώρα μας τις κύριες πηγές αυτών των επενδύσεων (π.χ. Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Ολλανδία κ.ά.) προς χώρες χαμηλού εργατικού κόστους. Το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι σχετικά απομονωμένη γεωγραφικά από τις αγορές των χωρών που αποτελούν τον κεντρικό πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι είναι μια μικρή οικονομία αποτελεί σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στην προσέλκυση επενδύσεων «οριζόντιας ολοκλήρωσης» οι οποίες στοχεύουν στην πώληση προϊόντων στην εγχώρια αγορά, καθώς το πλεονέκτημα της εγγύτητας της αγοράς υπερ-αντισταθμίζεται από το γεγονός ότι μικρές παραγωγικές μονάδες δεν έχουν τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν οικονομία κλίμακας. Επίσης, η Ελλάδα δεν μπορεί να προσελκύσει άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό που στοχεύουν στη χρήση φθηνού εργατικού δυναμικού ή στη χαμηλή φορολογική επιβάρυνση.

Παρά τη διαχρονική όμως υστέρηση της χώρας στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, η δυνητική της θέση (FDI Potential Index) είναι πολύ υψηλότερα (36η θέση), κυρίως λόγω του υψηλού και

¹¹ 'Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων', (Θ. Παλάσκα και Λ. Πεχλιβάνο), Εκδόσεις IOBE, 2004.

διατηρήσιμου ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, του χαμηλού κινδύνου χώρας, των σύγχρονων υποδομών (που διαρκώς βελτιώνονται) και του υψηλού μορφωτικού επιπέδου των πολιτών της. Άρα λοιπόν η απόκλιση μεταξύ πραγματικής και δυνητικής θέσης της χώρας μας στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων οφείλεται στο ότι :

Η Ελλάδα δεν έχει κατορθώσει να διαμορφώσει τις κατάλληλες επιχειρηματικές συνθήκες που θα προσελκύουν ολοένα και περισσότερες επενδύσεις, από το εσωτερικό και το εξωτερικό, στην οικονομία της χώρας μας, παρά τη βελτίωση του μακροοικονομικού της περιβάλλοντος. Έτσι, με βάση το δείκτη ευχέρειας επιχειρηματικής δραστηριότητας, ο οποίος προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την ελκυστικότητα της κάθε χώρας σε επενδύσεις, η Ελλάδα βρίσκεται στην 80η θέση σε σύνολο 155 χωρών. Αυτό είναι αποτέλεσμα μιας σειράς διαρθρωτικών αδυναμιών, αγκυλώσεων και παθογενειών της ελληνικής οικονομίας που έρχονται από το παρελθόν, με βασικότερους το μη ικανοποιητικό θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο για την ίδρυση μιας επιχείρησης (121η θέση), τον μεγάλο όγκο των γραφειοκρατικών πράξεων κυρίως σε ό,τι αφορά τις πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες ελέγχου και έγκρισης των επενδυτικών σχεδίων, τη μεγάλη ακαμψία στην αγορά εργασίας και το υψηλό κόστος πρόσληψης και απόλυσης προσωπικού (148η θέση), το εξαιρετικά υψηλό κόστος στον τομέα της πιστοποίησης – εγγραφής ακίνητης περιουσίας (130η θέση), και τη χαμηλή προστασία των επενδυτών μειοψηφίας των εγχώριων επιχειρήσεων (128η θέση).

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι η αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και η εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών από την ελληνική κυβέρνηση αποτελούν αναγκαία συνθήκη για την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων. Δεν αρκεί όμως η μακροοικονομική σταθερότητα,

απαιτείται και η υιοθέτηση και εφαρμογή των απαραίτητων αλλαγών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος στην Ελλάδα. Αλλαγών και μεταρρυθμίσεων που θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα, θα προσελκύσουν ξένες άμεσες επενδύσεις, θα μειώσουν τις περιφερειακές ανισότητες, θα αντιμετωπίσουν την ανεργία, θα προωθήσουν την κοινωνική συνοχή.

Σε αυτή την κατεύθυνση, η μελέτη της UNCTAD καταλήγει σε κάποιες προτάσεις άσκησης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο, στηριζόμενη στα επιτυχημένα παραδείγματα χωρών, όπως είναι η Τσεχία, η Κίνα, η Ιρλανδία κ.ά., οι οποίες συνέχισαν να προσελκύουν κεφάλαια ακόμα και υπό συνθήκες διεθνούς επενδυτικής ύφεσης.

Το βασικότερο σημείο που τίγεται στη μελέτη είναι η αναγκαιότητα δημιουργίας και διατήρησης ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την πραγματοποίηση ξένων άμεσων επενδύσεων. Πολιτικές στην κατεύθυνση της καταπολέμησης της γραφειοκρατίας και της απλοποίησης των διαδικασιών έναρξης και αδειοδότησης των επιχειρήσεων (όπως έκαναν πρόσφατα η Ιαπωνία, η Δανία και η Πορτογαλία), της κατάρτισης εθνικού χωροταξικού σχεδίου, της ενίσχυσης της διαφάνειας σε υπηρεσίες του δημόσιου τομέα και της ενίσχυσης της κοινωνικής αποδοχής των ξένων άμεσων επενδύσεων ως μοχλού οικονομικής ανάπτυξης (όπως ισχύει επί χρόνια στην Ιρλανδία).

Η απελευθέρωση των αγορών, υπό την προϋπόθεση ύπαρξης και λειτουργίας ενός ισχυρού και αυστηρού νομικού και ρυθμιστικού πλαισίου, ενισχύει τις εισροές ξένων κεφαλαίων και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, βελτιώνει τις τιμές, και προσφέρει μεγαλύτερη γκάμα και καλύτερη ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι η ύπαρξη σοβαρών περιορισμών στη λειτουργία των αγορών αυξάνει αισθητά το κόστος των επιχειρήσεων και

επομένως μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα αποθάρρυνσης δυνητικών επενδυτών. Η μελέτη του ΟΗΕ αναφέρει χαρακτηριστικά ότι, μόνο σε ένα έτος, καταγράφηκαν 244 νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούσαν ξένες άμεσες επενδύσεις, εκ των οποίων οι 220 κινούνταν προς την κατεύθυνση της παροχής μεγαλύτερης ελευθερίας στην κίνηση των ξένων κεφαλαίων. Σύμφωνα μάλιστα με μελέτη του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), η απελευθέρωση του τομέα των υπηρεσιών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά εκτιμάται ότι θα ενισχύσει κατά 25% τις ξένες άμεσες επενδύσεις. Στην κατεύθυνση αυτή επιβάλλεται η ταχύτερη ενσωμάτωση κοινοτικών οδηγιών και κανόνων περί εσωτερικής αγοράς στην ελληνική νομοθεσία (σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρατηρείται σχετικό έλλειμμα στη χώρα μας), Όπως και η περαιτέρω απελευθέρωση των αγορών και την ενίσχυση της ανεξαρτησίας των ρυθμιστικών αρχών με κατάλληλους μηχανισμούς ελέγχου και λογοδοσίας.

Στην ίδια κατεύθυνση, το νέο πλαίσιο για τη λειτουργία και την εξυγίανση των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών ενισχύει την εποπτεία και διασφαλίζει τη λειτουργία τους με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, στοιχείο που αναμένεται να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και παραγωγικότητα αυτών των επιχειρήσεων και να βελτιώσει την οικονομική αποτελεσματικότητά τους, χωρίς να παραγνωρίζεται ο κοινωνικός τους ρόλος.

Η μελέτη προτείνει την ίδρυση ενός φορέα (Investment Promotion Agent – IPA) με αποκλειστικό στόχο λειτουργίας την αποτελεσματική προσέλκυση και υποστήριξη των ξένων άμεσων επενδύσεων και την προβολή της χώρας ως προορισμού υποδοχής επενδύσεων. Καταγράφονται περίπου 200 τέτοιοι φορείς παγκοσμίως, με τον αριθμό τους να έχει πενταπλασιαστεί την τελευταία δεκαετία. Μελέτες του

Multilateral Guarantee Agency (MIGA) της Παγκόσμιας Τράπεζας αναφέρουν το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν τέτοιοι οργανισμοί στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων σε συγκεκριμένες χώρες (ενδεικτικά αναφέρονται το Czech Invest [στην Τσεχία], το Invest in Denmark [στη Δανία], το Netherlands Foreign Investment Agency [στην Ολλανδία], το Scottish Development International [στη Σκωτία], το Invest in Sweden [στη Σουηδία], και το Industrial Development [στην Ιρλανδία]) (Υπουργείο οικονομίας και οικονομικών [http://www.mnec.gr/el/επίσκεψη την 15/03/2010](http://www.mnec.gr/el/επίσκεψη%20την%2015/03/2010)).

Για το σκοπό αυτό, στην Ελλάδα, λειτουργεί το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων (ΕΛ.Κ.Ε.) από το 1996, Στόχος της κυβέρνησης θα πρέπει να είναι η ενίσχυση του ρόλου και της εξωστρέφειας του ΕΛ.Κ.Ε., έτσι ώστε να μπορέσει ο οργανισμός να επιτελέσει τις δραστηριότητες για τις οποίες ιδρύθηκε (προσέλκυση, υποδοχή, προώθηση και υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων, συμβολή στη διαρκή βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, προβολή της χώρας ως επενδυτικού προορισμού, διερεύνηση και προώθηση επιχειρηματικών συνεργασιών). Ήδη το ΕΛ.Κ.Ε. ακολουθεί μία στοχευμένη και επιθετική πολιτική προσέλκυσης επενδύσεων σε επιλεγμένες χώρες, κλάδους και επιχειρήσεις, με οργανωμένες αποστολές στο εξωτερικό, συμμετοχή σε συνέδρια και συνεχείς επαφές με τους δυνητικούς επενδυτές.

Παράλληλα, ιδιαίτερης σημασίας είναι η συνεργασία του ΕΛ.Κ.Ε. με το υπουργείο Εξωτερικών στον τομέα της οικονομικής διπλωματίας για την προσέλκυση επενδύσεων από τις χώρες - εξαγωγείς κεφαλαίων που ενδιαφέρουν την Ελλάδα (αντίστοιχη στρατηγική ακολουθεί συστηματικά το Ισραήλ με την αξιοποίηση των πρεσβειών του). Η πολιτεία οικοδομεί μια συνεκτική, ευέλικτη και αποτελεσματική οικονομική διπλωματία, η οποία στοχεύει στην αύξηση του εθνικού

πλούτου, στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων, στην ενίσχυση των εξαγωγών και στη στήριξη της διεθνούς επιχειρηματικότητας των Ελλήνων¹².

6.2 Η ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΕ ΞΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

Η ανταγωνιστικότητα και η ανάπτυξη μιας οικονομίας έχουν άμεση σχέση με την εξωστρέφειά της. Η τελευταία επηρεάζεται τόσο από τις εξαγωγικές επιδόσεις και δυνατότητές της όσο και από τη δημιουργία κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος για τη λειτουργία των παραγωγικών μονάδων και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, ο εντεινόμενος διεθνής ανταγωνισμός, η διεθνοποίηση της παραγωγής και του εμπορίου, σε συνδυασμό με την ψηφιακή οικονομία θέτουν νέους όρους σε κάθε επιχείρηση μικρή και μεγάλη και απαιτούν την προσαρμογή των Ελληνικών επιχειρήσεων στις νέες αυτές συνθήκες της ανοικτής αγοράς. Σχεδόν το σύνολο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής εμπορικής δραστηριότητας δεν έχει άλλη επιλογή παρά να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες.

Σε αυτήν την τάση λοιπόν του ανοίγματος των αγορών, η τεχνολογία γίνεται όλο και πιο προσιτή σε επιχειρήσεις και καταναλωτές, κερδίζοντας θεαματικά έδαφος. Έτσι, λόγω της τεχνολογικής προόδου νέες μορφές επικοινωνίας και ανταλλαγών (το ηλεκτρονικό επιχειρείν)

¹² Τράπεζα της Ελλάδος << Έκθεση για την νομισματική πολιτική 2007-2008>> έκδοση Φεβρουάριος 2008 << Έκθεση για την νομισματική πολιτική 2006-2007>> «Greece: Economic and Market Analysis έκδοση (March 2008)».

βρίσκουν πρόσφορο έδαφος επιταχύνοντας τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης. Αποτελούν λοιπόν ένα μέσο προώθησής της.

Το πλεονέκτημα κόστους ενός προϊόντος δεν αποτελεί πια και τον μοναδικό προσδιοριστικό παράγοντα επιτυχίας στην αγορά. Η έννοια του δυναμικού συγκριτικού πλεονεκτήματος κερδίζει διαρκώς έδαφος. Κυρίαρχο στοιχείο προσδιορισμού του δυναμικού συγκριτικού πλεονεκτήματος είναι η τεχνολογία. Η τελευταία δημιουργεί νέα προϊόντα και νέες μεθόδους παραγωγής.

Η επιτυχημένη πορεία μιας Ελληνικής επιχείρησης στην διεθνή αγορά επομένως απαιτεί την προσαρμογή της στα νέα δεδομένα. Αυτά πλην της τεχνολογίας, περιλαμβάνουν και την εφαρμογή μιας νέας στρατηγικής υπέρ του ηλεκτρονικού εμπορίου, την εισαγωγή νέων σχεδίων μάρκετινγκ, προμηθειών και στρατηγικής εξαγωγών, κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό και προπαντός την προσαρμογή της νοοτροπίας του σύγχρονου Έλληνα επιχειρηματία στην νέες συνθήκες της αγοράς.

6.3 ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ολοκληρωμένη στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη της χώρας:

Εξειδικεύεται στις εθνικές (με πρόβλεψη για τις περιφερειακές και τοπικές ανάγκες με ιδιαίτερη πρόβλεψη για τις νησιωτικές περιοχές που λόγω γεωγραφίας χρήζουν επιπλέον προσοχής) , κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας και τη νέα γεωπολιτική θέση της όπως αυτή διαμορφώνεται με την ένταξη μέρους των χωρών της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO καθώς και τις διαδρομές

των ενεργειακών αγωγών που δημιουργούν νέες δυνατότητες οικονομικής και γεωπολιτικής ανάδειξης.

Στο πλαίσιο αυτό, αυτοί οι βασικοί προσανατολισμοί της πολιτικής μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

Συνέχιση της μακροοικονομικής ανάπτυξης. Η μακροοικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά στοιχεία ενθάρρυνσης επενδύσεων, οι οποίες με τη σειρά τους θα ενισχύσουν περαιτέρω τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Οι μακροοικονομικές πολιτικές συμβάλλουν επίσης και στην ενίσχυση των βασικών παραγόντων της ανάπτυξης (διαρθρωτικές αλλαγές, εκπαίδευση, έρευνα και τεχνολογία). Ωστόσο, Βασικό στοιχείο στην προσπάθεια αυτή παίζει η ανάπτυξη εμπιστοσύνης, η παρουσίαση θετικών μακροπρόθεσμων προοπτικών, καθώς και η ύπαρξη του κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Απελευθέρωση των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών και πολιτική ενίσχυσης του καταναλωτή. Η διαδικασία ανοίγματος όλων των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών (εξαιρουμένων όσων θεωρούνται δημόσια αγαθά και παράγονται εκτός συνθηκών ανταγωνισμού) είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας. Η ανάπτυξη όμως του υγιούς και θεμιτού ανταγωνισμού χρειάζεται ένα λιτό και αποτελεσματικό ρυθμιστικό πλαίσιο, καλλιέργεια καταναλωτικής συνείδησης και διαμόρφωση ενός κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών.

Αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος περιλαμβάνει μέτρα θεσμικού χαρακτήρα, με κύριο στόχο την απλοποίηση των διαδικασιών δημιουργίας και λειτουργίας των επιχειρήσεων, βάσει συγκεκριμένων, σταθερών και διαφανών κανόνων παιχνιδιού, καθώς και τη συνεχή βελτίωση όλων των παραγόντων υποστήριξης της επιχειρηματικής

δραστηριότητας. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να συμπεριληφθούν οι νέοι θεσμοί (π.χ. δομές στήριξης επιχειρήσεων) και να προσδιοριστούν οι δράσεις μετεξέλιξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της χώρας σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας.

Η πολιτική αυτή έχει τρεις συνιστώσες. Η πρώτη είναι η καινοτομία, δηλαδή η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών, νέων προϊόντων και νέων μεθόδων παραγωγής και διάθεσης που αναβαθμίζουν την παραγωγικότητα. Η δεύτερη συνιστώσα αφορά τη δημιουργία της ίδιας της γνώσης μέσα από την έρευνα. Η τρίτη συνιστώσα αναφέρεται στην αναβάθμιση των γνώσεων του ανθρώπινου δυναμικού. Σημαντική προς την κατεύθυνση αυτή θα είναι η κινητοποίηση του μεγαλύτερου μέρους της κοινωνίας και της οικονομίας, ώστε να δημιουργηθεί συνεχώς διευρυνόμενη ζήτηση για νέες γνώσεις που θα στηρίξουν και την ανάπτυξη της προσφοράς και τη δόμηση του «συστήματος καινοτομίας». Αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και επέκταση της δια βίου εκπαίδευσης. Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα αρχικής κατάρτισης θα πρέπει να προσαρμοστούν επαρκώς, ώστε να παρέχει στους νέους τα εφόδια που είναι σημαντικά στην κοινωνία της γνώσης και στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Η συνεχιζόμενη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση πρέπει επίσης να επεκταθεί ώστε να καλύπτει τις ελλείψεις του ανθρώπινου δυναμικού σε εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες και την προσαρμογή τους στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στο ρόλο που μπορούν και πρέπει να παίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη και την απασχόληση. Γι αυτόν τον σκοπό αναγκαία είναι η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου που αφενός ενθαρρύνει αυτές τις μικρές και εκκολαπτόμενες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα στην ικανότητα τους να

καινοτομούν και αφετέρου διευκολύνει τη δημιουργία δυναμικών νέων επιχειρήσεων, που στο σύνολο τους είναι σημαντικοί φορείς νέας απασχόλησης. Για αυτό τον λόγο η διευκόλυνση της συγκρότησης νέων επιχειρήσεων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση όπως και η βελτίωση της πρόσβασης της μικρής επιχείρησης στις πιστώσεις όπου η πρόσβαση στην πίστωση εμποδίζεται συχνά από την υπερεκτίμηση του κινδύνου, ένας άλλος παράγοντας που πρέπει να μειωθεί είναι το κόστος γραφειοκρατίας για την απλοποίηση και την επίσπευση των απαραίτητων γραφειοκρατικών διαδικασιών για την δημιουργία και τη διαχείριση των δραστηριοτήτων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Ανάδειξη της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης. Στόχος είναι να περιορίσουμε τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες ανάμεσα στις περιφέρειες και να αναζητήσουμε τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιφέρειας ώστε να ενθαρρυνθεί η οικονομική δραστηριότητα. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, επιδιώκεται να προωθούνται στις περιφέρειες οι γενικές προϋποθέσεις, το κατάλληλο περιβάλλον και οι κατάλληλες δομές που ευνοούν την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, καθώς επίσης ένα ευρύ φάσμα έμμεσων και άμεσων ενισχύσεων σε τομείς, όπως ενέργεια, έρευνα, τεχνολογική καινοτομία και τουρισμός. Στον τομέα της ενέργειας η Ελλάδα έχει αναδειχθεί σε ενεργειακό κέντρο της ευρύτερης περιοχής, με ένα διαρκώς αυξανόμενο δίκτυο αγωγών να περνά από το εδαφος και τον υποθαλάσσιο χώρο της. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ενεργειακή ασφάλεια και τη σταδιακή απεξάρτησή της από το πετρέλαιο και μετά την πλήρη απελευθέρωση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας το 2007, ανοίγονται μεγάλες ευκαιρίες για επενδύσεις. Στον τομέα της τεχνολογίας η χώρα ειδικεύεται στη μικροηλεκτρονική, τη βιοτεχνολογία και τη παραγωγή χημικών, ενώ υπάρχει έμπειρο εργατικό δυναμικό. Τα τεχνολογικά πάρκα, η δημιουργία εξαρτημάτων πληροφορικής και ο

τομέας των τηλεπικοινωνιών αποτελούν πρόσφορο έδαφος ανάδειξης της περιφερειακής ανάπτυξης. Τέλος η χώρα μας η οποία αποτελεί έναν από τους κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς με νέες επενδύσεις και την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και υποδομών συμβάλει πάνω από όλα στην ανάδειξη της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης.

Απασχόληση και κοινωνική συνοχή: Η δυναμική της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κοινωνική συνοχή, αλλά και από την ικανότητα της ίδιας της κοινωνίας να ανανεώνεται. Κεντρικός πυλώνας όλων των δράσεων είναι η ενίσχυση της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας, η δημιουργία νέων και ποιοτικά καλύτερων θέσεων εργασίας μέσα από τη διεύρυνση και τη στήριξη της επιχειρηματικότητας. Οι δράσεις λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση της ισότητας των ευκαιριών, την ανάγκη για εκπαίδευση και κατάρτιση, την αξιοποίηση του δυναμικού απασχόλησης της κοινωνίας της πληροφορίας και την προώθηση της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης.

Αναβάθμιση της Δημόσιας Διοίκησης..Η βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα, καθοριστικής σημασίας για την προώθηση των μεταρρυθμίσεων και την καλή διακυβέρνηση, αντανακλάται στην ποιότητα του σχεδιασμού και της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών, προϋπόθεση για την εναρμόνιση με την αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας. Η στρατηγική για τη βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης επιδιώκεται μέσα από το ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» σε εναρμόνιση με τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και στοχεύει σε μία αποτελεσματική και ευέλικτη διαχείριση με κωδικοποιημένη νομοθεσία και αποτελεσματικές πολιτικές.

Κατάρτιση συνολικής στρατηγικής της χώρας για την παρουσία της στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και στη Μεσόγειο. Η χώρα βρίσκεται γεωγραφικά σε ένα σημείο από το οποίο μπορεί να παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην περιοχή αυτή όπως και στο παρελθόν. Ανοίγονται νέες ευκαιρίες συνεργασιών, δικτυώσεων, επιχειρηματικών ανταλλαγών με αναπτυξιακές δυνατότητες τόσο για την ελληνική οικονομία όσο και για τις οικονομίες των χωρών αυτών. Επιπλέον, όμως, η χώρα θα πρέπει να διαθέτει μία συνεπή πολιτική αντιμετώπισης του ανταγωνισμού που θα προκύψει από την είσοδο των δέκα νέων μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την περαιτέρω διεύρυνση της.

Σημαντικό όπλο της χώρας μας στην επίτευξη μιας ανταγωνιστικής εθνικής στρατηγικής αποτελεί το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 Το οποίο διασφαλίζει τη συνέπεια της συνδρομής των Ταμείων της Ε.Ε. με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων. Η διαμόρφωση του ΕΣΠΑ είναι το αποτέλεσμα συγκερασμού κατευθύνσεων και πολιτικών επιλογών, αξιοποίησης μελετών και αναλύσεων και συμμόρφωσης με το νέο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο, μέσα από την υιοθέτηση παράλληλης διαδικασίας ευρείας δημόσιας διαβούλευσης και συνεργασίας με τις κοινοτικές και εθνικές υπηρεσίες και τους τοπικούς φορείς¹³.

¹³Ρουμελιώτης Παναγιώτης Β. , Ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση , εκδόσεις Λιβάνη, 2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

7.1 ΓΕΝΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η συνολική αξία των εμπορικών συναλλαγών της Ελλάδας έφθασε, για το έτος 2007, στα 72.670 εκ. Ευρώ, καταγράφοντας μία αύξηση 8,1% σε σχέση με το 2006. Η αύξηση αυτή, ωστόσο, αντανακλά κυρίως τον ιδιαίτερα υψηλό ρυθμό αύξησης των εισαγωγών και δευτερευόντως την μέτρια άνοδο που σημείωσαν οι εξαγωγές, δημιουργώντας έτσι ένα σημαντικό εμπορικό έλλειμμα, το οποίο συνεχώς διευρύνεται.

7.2 ΠΟΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ

7.2.1 ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Η αξία των ελληνικών εξαγωγών, βάσει προσωρινών στοιχείων της ΕΣΥΕ, ανήλθε, κατά το 2007, σε 17.1483 εκ. Ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 4%. Ωστόσο, αν η αξία των εξαγωγών υπολογιστεί με βάση το υποτιμημένο αμερικανικό νόμισμα (23.469 εκ. \$), τότε η αύξηση φτάνει το 13,5%.

Αναλύοντας τις εξαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές παρατηρούμε ότι:

Οι εξαγωγές μας προς τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ ανήλθαν σε 9.694 εκ. ευρώ, σημειώνοντας μία οριακή μείωση -1,0% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2006, αποτέλεσαν ωστόσο τα 2/3 σχεδόν των συνολικών

μας εξαγωγών. Ειδικότερα, οι εξαγωγές μας προς τις χώρες της Ε.Ε. (25) σημειώνουν μία αύξηση 3,5%, ενώ προς τις χώρες της Ε.Ε. (15) παρατηρείται οριακή μείωση -0,2%. Μικρή μείωση -2,5% παρατηρείται και στις εξαγωγές μας προς τη Β. Αμερική. Σημαντική, ωστόσο, εμφανίζεται η αύξηση των εξαγωγών μας (44,8%) προς άλλες αναπτυγμένες χώρες (Ιαπωνία, Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία).

Ισχυρή άνοδο της τάξεως του 53,6% σημείωσαν οι εξαγωγές μας προς τις χώρες της Αφρικής, που αποτελούν ωστόσο μόλις το 0,9% της συνολικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών, καθώς και οι εξαγωγές μας προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ), με ποσοστό 19,8%, αν και πάλι τα απόλυτα μεγέθη είναι σχετικά χαμηλά. Ακολουθούν τα Βαλκάνια, όπου σημειώνεται αύξηση 16,0%.

Αντίθετα, μείωση σημειώθηκε στις εξαγωγές μας προς τις χώρες της Β. Αφρικής και της Μ. Ανατολής, της τάξης του -29,8%, τις χώρες της Νοτιο-Ανατολικής Ασίας, της τάξης του -18,1%, και τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, της τάξης του -11,8%.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 11μηνο Ιανουάριος-Νοέμβριος 2008, από τις χώρες που περιλαμβάνονται στην ΚΑΚ, την μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι εξαγωγές μας προς το Αζερμπαϊτζάν και το Τουρκμενιστάν, (108,8% και 102,6% αντιστοίχως), ωστόσο η Ρωσία παραμένει ο μεγαλύτερος αποδέκτης ελληνικών προϊόντων σε απόλυτα μεγέθη.

Μεταξύ των χωρών της Β. Αφρικής και Μέσης Ανατολής μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι εξαγωγές της χώρας μας προς την Υεμένη, κατά 567,7%, το Μπαχρέιν κατά 155,7% και το Ομάν κατά 127,8%, ενώ σε απόλυτα μεγέθη την πρώτη θέση κατέχουν τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Από τις χώρες της Βαλκανικής, την μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι εξαγωγές μας προς τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, κατά 45,2%,

την Κροατία, κατά 42,0% και την Ρουμανία, κατά 33,3%, ωστόσο σημαντικότερο προορισμό των ελληνικών προϊόντων στην περιοχή αποτελεί η Βουλγαρία και στη συνέχεια η Ρουμανία.

Από τις 25 χώρες της ΕΕ την μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι εξαγωγές μας προς την Σλοβακία κατά 53,5%, την Λεττονία κατά 37,6%, την Ουγγαρία κατά 36,0%, και την Κύπρο κατά 31,7%, ωστόσο σε απόλυτα μεγέθη η Γερμανία αποτελεί τον σημαντικότερο αποδέκτη ελληνικών εξαγωγών, με την Ιταλία και την Κύπρο να την ακολουθούν στη δεύτερη και τρίτη θέση αντιστοίχως.

Οι 15 μεγαλύτερες χώρες-εξαγωγικοί προορισμοί για τα ελληνικά προϊόντα κατά το 2007 παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα, ενώ ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις ανακατατάξεις που έχουν σημειωθεί μεταξύ αυτών των χωρών σε 2001 ,2005 και 2008.

7.2.2 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Οι εισαγωγές της χώρας μας το 2008 κινήθηκαν με ρυθμό υπερδιπλάσιο σε σχέση με τις εξαγωγές και έφτασαν στα 55.521,8 εκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 9,4%. Συνέπεια της σημαντικής αυτής ανόδου ήταν το εμπορικό έλλειμμα να διευρυνθεί κατά 13,3%.

Αναλύοντας τις εξαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές παρατηρούμε ότι:

Ιδιαίτερα σημαντική εμφανίζεται η αύξηση των εισαγωγών μας από τη Β. Αμερική (43,4%), καθώς και από τους εταίρους μας στην Ε.Ε. (25) κατά 10,3%.

Σημαντική αύξηση της αξίας των εισαγωγών (11,8%) καταγράφηκε και από τις Βαλκανικές χώρες, καθώς και από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής (64,8% και 37,7% αντίστοιχα),

η συμμετοχή των οποίων όμως στις συνολικές εισαγωγές της χώρας μας παραμένει πολύ χαμηλή.

Μείωση σημειώνεται στις εισαγωγές της χώρας μας από τις χώρες της Β. Αφρικής και της Μ. Ανατολής (-8,4%), καθώς και από τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (-3,1%).

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 11μηνο Ιανουάριος-Νοέμβριος 2007, μεταξύ των εταίρων μας στην Ε.Ε. (25) την μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι εισαγωγές μας από την Εσθονία και την Πολωνία κατά 85,8% και 43,7% αντιστοίχως, ενώ σε απόλυτα μεγέθη πρώτα η Γερμανία και δευτερευόντως η Ιταλία αποτελούν τους μεγαλύτερους προμηθευτές μας για το 2007.

Από τις χώρες της Β. Αμερικής την μεγαλύτερη αύξηση εμφανίζουν οι εισαγωγές μας από τις ΗΠΑ, ενώ θεαματική άνοδο κατά 149,9% παρουσιάζουν και οι εισαγωγές μας από την Αυστραλία, παρόλο που σε απόλυτα μεγέθη παραμένουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Από τις χώρες των Βαλκανίων, σημαντικότερη αύξηση κατά 99,7% παρατηρείται στις εισαγωγές από την Αλβανία, ενώ η Βουλγαρία παραμένει ο κύριος προμηθευτής της χώρας μας στην εν λόγω περιοχή.

Από τις χώρες που ανήκουν στην Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων χωρών, την μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζουν οι εισαγωγές μας από την Αρμενία κατά 323,2%, ωστόσο σε απόλυτα μεγέθη, η Ρωσία αποτελεί μακράν τον σημαντικότερο προμηθευτή της χώρας μας.

Από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, το Ιράν αποτελεί τον σημαντικότερο προμηθευτή της χώρας μας, ενώ θεαματική αύξηση παρουσίασαν και οι εισαγωγές μας από το Ιράκ και το Μπαχρέιν, παρόλο που η συμμετοχή τους στις συνολικές μας εισαγωγές είναι ιδιαίτερος χαμηλή.

Τέλος, μεταξύ των χωρών της Ν.Α. Ασίας, η Κίνα και η Ν. Κορέα αποτελούν τους βασικούς προμηθευτές μας, με τις εισαγωγές μάλιστα από την πρώτη να αυξάνονται κατά 50,6% το 2008¹⁴.

¹⁴ Ζαρωτιάδης Γρηγόρης, «Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης», ΝΟΠΕ-ΑΠΘ Ξάνθη 2010

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

8.1 ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Σε ένα ολοένα μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση των αγορών, τον έντονο διεθνή ανταγωνισμό και τον εξωστρεφή προσανατολισμό των επιχειρήσεων, η οικονομική διπλωματία αναδεικνύεται ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες προώθησης των εθνικών συμφερόντων αλλά και της ελληνικής επιχειρηματικότητας στο εξωτερικό.

Ειδικότερα, οι αρμοδιότητες της Οικονομικής Διπλωματίας του Υπουργείου εξωτερικών καλύπτουν, αφ' ενός μεν τις διμερείς σχέσεις της χώρας μας, αφ' ετέρου δε την αναπτυξιακή και ανθρωπιστική βοήθεια της Ελλάδος προς τρίτες χώρες.

Με μοχλό την Οικονομική Διπλωματία η Ελλάδα επιδιώκει την εξωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων, την βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς τους, την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής οικονομίας, την αύξηση των εξαγωγών μας και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην χώρα μας.

Εκτιμώντας ότι η Ελλάδα βρίσκεται στο κέντρο μιας μεγάλης αγοράς 340 εκατ., με τεράστιες επιχειρηματικές ευκαιρίες για τους Έλληνες επιχειρηματίες, το υπουργείο εξωτερικών επικέντρωσε την στρατηγική του σε τέσσερα μεγάλα ανοίγματα, από τα οποία μερικά έχουν ήδη ολοκληρωθεί και άλλα σύντομα ολοκληρώνονται: (1) στα Βαλκάνια, (2) στις χώρες του Ευξείνου Πόντου και της Κασπίας, (3) στην Τουρκία και (4) στην Μεσόγειο, την Μέση Ανατολή και τον Αραβικό Κόσμο.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων εκτελείται μια σειρά ενεργειών με στόχο:

την αναδιοργάνωση των δομών και των υπηρεσιών άσκησης της οικονομικής διπλωματίας του Υπουργείου Εξωτερικών,

την χάραξη μιας ενιαίας και συντονισμένης εθνικής πολιτικής και την οργάνωση Μεικτών Διυπουργικών Επιτροπών, επιχειρηματικών αποστολών και διεθνών οικονομικών συνεδρίων, κατά προτεραιότητα στην περιοχή των Βαλκανίων, της Παρευξείνιας Ζώνης και των χωρών της Μεσογειακής Λεκάνης, αλλά και σε επιλεγμένες διεθνείς αγορές στρατηγικής για την χώρα μας σημασίας.

Στον χώρο των Βαλκανίων, ιδιαιτέρως, η Ελλάδα, έχοντας καταστεί μία από τις πρώτες επενδυτικές δυνάμεις στις περισσότερες χώρες της χερσονήσου, έχει αρχίσει την υλοποίηση ενός σημαντικού σχεδίου διμερούς οικονομικής βοήθειας. Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίστηκε το Ελληνικό Σχέδιο για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων – ΕΣΟΑΒ για την περίοδο 2002-2006 (Ν. 2996/2002). Κρίθηκε όμως απαραίτητος ο καθορισμός νέου χρονικού ορίζοντα του ΕΣΟΑΒ, συνολικής πλέον διάρκειας δέκα ετών, 2002-2011 (Ν. 3530/2007), με σκοπό να δοθεί η δυνατότητα στις χώρες-λήπτριες να αξιοποιήσουν περισσότερο τους πόρους του Σχεδίου πού τους αναλογούν.

Το Ελληνικό Σχέδιο για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων – ΕΣΟΑΒ, συνολικού ύψους 550 εκατ. ευρώ, αποσκοπεί στην πραγματοποίηση μεγάλων έργων υποδομής και στην ενδυνάμωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και συνεργασίας μεταξύ των χωρών της περιοχής μας (δηλαδή την Αλβανία, την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Βουλγαρία, το Μαυροβούνιο, την Π.Γ.Δ.Μ., την Ρουμανία και την Σερβία), για την υλοποίηση επενδύσεων, μελετών, δραστηριοτήτων και δράσεων που εξυπηρετούν τους στόχους του Σχεδίου, μέσω του οποίου

χρηματοδοτούνται τα σχετικά έργα. Οι επτά χώρες-λήπτριες αποτελούν όχι μόνον εμπορικούς εταίρους της χώρας μας αλλά, συχνά, και οδούς επικοινωνίας που συνδέουν την Ελλάδα με την υπόλοιπη Ευρώπη και την ευρύτερη αγορά της.

Στον χώρο του Ευξείνου Πόντου η Ελλάδα αποτελεί ιδρυτικό μέλος του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (Ο.Σ.Ε.Π.), ο οποίος ξεκίνησε το 1992 ως άτυπη «Διακυβερνητική Οικονομική Συνεργασία Ευξείνου Πόντου» και μετετράπη σε διεθνή οικονομικό οργανισμό (BSEC-Black Sea Economic Cooperation) την 1η Μαΐου 1999, ημερομηνία κατά την οποία ετέθη σε ισχύ ο Καταστατικός Χάρτης του Οργανισμού που είχε υπογραφεί τον Ιούνιο του 1998 στην Γιάλτα.

Στον Οργανισμό, έδρα του οποίου είναι η Κωνσταντινούπολη, μετέχουν δώδεκα χώρες, η Αλβανία, η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Βουλγαρία, η Γεωργία, η Ελλάδα, η Μολδαβία, η Ρουμανία, η Ρωσική Ομοσπονδία, η Σερβία, η Τουρκία και η Ουκρανία.

Η Ελλάδα έχει πρωτοστατήσει στις προσπάθειες σύσφιγξης των σχέσεων Ε.Ε.- Ο.Σ.Ε.Π., υποβοηθώντας παράλληλα την ελληνική επιχειρηματική δραστηριότητα, σε μία περιοχή με καταφανή για την χώρα μας γεωστρατηγική σημασία. Κατά το διάστημα 1/11/2004 – 30/04/2005, όταν η χώρα μας άσκησε την προεδρία του Ο.Σ.Ε.Π., κεντρικός στόχος υπήρξε η προσέγγιση με την Ε.Ε. (“bringing BSEC closer to the EU”), με αποκορύφωμα την υιοθέτηση από το 12ο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών των Κρατών-Μελών του Ο.Σ.Ε.Π. της «Δήλωσης της Κομοτηνής». Έτσι, παρά την αρχική επιφυλακτικότητα από πλευράς Ε.Ε., το κλίμα έχει αλλάξει ριζικά, σε σημείο μάλιστα που η (τρέχουσα) γερμανική Προεδρία της Ε.Ε. αποφάσισε να εντάξει στις προτεραιότητες της το ζήτημα της προώθησης της Νέας Περιφερειακής Πολιτικής της Ε.Ε. στον Εύξεινο Πόντο.

Στο πλαίσιο, τέλος, της αναπτυξιακής διπλωματίας, η χώρα μας, η οποία είναι μέλος της Επιτροπής Αναπτυξιακής Συνεργασίας (DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ανταποκρινόμενη σε έκτακτες ανθρωπιστικές κρίσεις παγκοσμίως, προωθεί τους αναπτυξιακούς στόχους της «Διακήρυξης της Χιλιετίας» του Ο.Η.Ε., που δεν είναι άλλοι από την απάλειψη της φτώχειας και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών του πλανήτη.

Η Ελλάδα συμμετέχει στην ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών, έχοντας καταβάλει (2003) το 0,26% του ελληνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε αναπτυξιακά έργα σε 19 επιλεγμένες από τον ΟΟΣΑ χώρες. Πρόθεση της χώρας μας είναι να αυξηθεί το ποσοστό αυτό στο 0,33% του ελληνικού ΑΕΠ¹⁵.

¹⁵ Γεώργιος Αργεϊτης / Παγκοσμιοποίηση ΟΝΕ και οικονομική προσαρμογή – Η περίπτωση της Ελλάδας / εκδόσεις τυποθητω, 2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΑΚΡΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

9.1 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η εφαρμοζόμενη οικονομική πολιτική των «οικονομικών της προσφοράς» εκτός από ένα οικονομικό σχέδιο λειτούργησε και ως ένα πολιτικό σχέδιο, με την έννοια ότι εμπεριείχε ως υπόσχεση την γενική ευημερία του πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι η απρόσκοπτη λειτουργία των αγορών (εργασίας, προϊόντων, χρήματος και κεφαλαίου), η ευελιξία στην αγορά εργασίας, ο περιορισμός του κρατικού ελέγχου επί της οικονομικής δραστηριότητας, η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, παρόλο που είχαν άμεσες και προφανείς αρνητικές επιπτώσεις στους μισθούς και την ανεργία, θα οδηγούσε τελικά σε άνοδο της γενικής ευημερίας. Υποσχέθηκε δηλαδή ότι οι θυσίες θα ήταν πρόσκαιρες και ότι θα μετατρέπονταν σε αύξηση των κερδών η οποία θα ευνοούσε τις επενδύσεις και διαμέσου αυτών την απασχόληση. Έτσι, μετά την παρέλευση ικανού χρόνου, η γενική ευημερία θα είχε προκύψει ως το αποτέλεσμα του εφαρμοζόμενου μείγματος οικονομικής πολιτικής νεοφιλελεύθερης έμπνευσης, δηλαδή μιας οικονομικής πολιτικής απαλλαγμένης από τις ρυθμίσεις που είχαν επιβληθεί στην περίοδο διαχείρισης της οικονομίας με βάση τις αρχές του κεϋνσιανού υποδείγματος κατά τις τρεις δεκαετίες μετά το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Ο κυρίαρχος χαρακτήρας αυτής της υπόσχεσης, απορρέει από το γεγονός ότι παρουσίαζε το μερικό (ιδιωτικό) συμφέρον των επιχειρήσεων ως μέσο για την προαγωγή του γενικού συμφέροντος,

έστω και εάν η πραγματοποίηση του γενικού συμφέροντος προϋπόθετε μια περίοδο δοκιμασιών για τους εργαζόμενους και ιδιαίτερα τον κόσμο της μισθωτής εργασίας.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση, ως αποτέλεσμα της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής (οικονομική πολιτική και διαρθρωτική πολιτική) που ασκήθηκε μετά το 1990, έχει καταστήσει αναξιόπιστη την διατυπωθείσα υπόσχεση. Παράλληλα, ο κλονισμός της κυριαρχίας της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής καθιστά επίκαιρο και επείγον το ζήτημα να ασκηθεί μια εναλλακτική, ως προς την ισχύουσα, οικονομική πολιτική. Εναλλακτική με την έννοια ότι θα θέτει σε αμφισβήτηση βασικές παραδοχές του εφαρμοζόμενου υποδείγματος νεοφιλελεύθερης έμπνευσης, όπως ότι οι αγορές οδηγούνται σε ισορροπία εάν αφεθούν να λειτουργήσουν ελεύθερες, ότι διαθέτουν την ικανότητα να μεγιστοποιούν τα οφέλη για όλους, ότι η αύξηση των πραγματικών μισθών οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας, ότι η αύξηση της ζήτησης δεν έχει ιδιαίτερη σημασία και ότι κάθε κρατική παρέμβαση στην οικονομία είναι επιζήμια.

Μια τέτοια εναλλακτική οικονομική πολιτική απορρέει από την διαπίστωση ότι η πρόσφατη οικονομική κρίση δεν είναι ένα έκτακτο γεγονός αλλά μία **διαρθρωτική κρίση**, με την έννοια της κρίσης του υποδείγματος ανάπτυξης και της κρίσης ρύθμισης της οικονομίας. Πράγματι, στα πλαίσια του συγκεκριμένου υποδείγματος, ο χρηματοπιστωτικός τομέας αποτελεί αποφασιστικό κρίκο για την αναπαραγωγή του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου, και για τον λόγο αυτόν η κρίση είναι διαρθρωτική. Αιτία της κρίσης είναι η αποτυχία της απελευθέρωσης στην λειτουργία της οικονομίας να διασφαλίσει συνθήκες ισορροπίας μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου. Πιο αναλυτικά, η κρίση ανάγεται: πρώτον, στην αναδιανομή του προϊόντος σε βάρος της εργασίας (μείωση του εισοδηματικού μεριδίου της εργασίας) και στην

γενικευμένη αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων, δεύτερον, στον δανεισμό των νοικοκυριών ως αντιστάθμισμα στην επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των μεσαίων και κατώτερων εισοδηματικών τάξεων, και τρίτον, στην απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα στον οποίο επιτράπη να εκτίθεται σε αυξημένους κινδύνους (δάνεια σε επισφαλή νοικοκυριά) διαμέσου της παραγωγής καινοτόμων χρηματιστικών προϊόντων των οποίων η "αξία" διογκώνεται ανεξάρτητα από την πραγματική οικονομία, δηλαδή τον ρυθμό αύξησης των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου και του ΑΕΠ.

Μια εναλλακτική οικονομική πολιτική θα πρέπει βέβαια να συνοδεύεται από διαρθρωτικές αλλαγές, οι οποίες όμως δεν θα αποσκοπούν στην απελευθέρωση και την απορρύθμιση των αγορών, αλλά αντίθετα θα αποσκοπούν στην εκ νέου ρύθμισή τους. Στο επίκεντρο αυτών των διαρθρωτικών αλλαγών, η έννοια των δημόσιων αγαθών έχει κεντρικό ρόλο. Με τον όρο των δημόσιων αγαθών εννοούμε τα αγαθά στα οποία έχουν πρόσβαση όλοι οι κάτοικοι της χώρας, πολίτες και μη, ανεξάρτητα από κοινωνική τάξη, φύλο, φυλή, έθνος, ηλικία, επάγγελμα, εκπαιδευτικό επίπεδο, εισόδημα και ανεξάρτητα από προϋποθέσεις ασφάλισης. Η λογική των δημόσιων αγαθών παραπέμπει στην έννοια των κοινωνικών δικαιωμάτων και της δημοκρατίας και είναι εχθρική προς τη λογική του εμπορεύματος, που παραπέμπει στην έννοια του καταναλωτή, των ευκαιριών και της αγοράς¹⁶.

¹⁶ Τράπεζα της Ελλάδος << Έκθεση για την νομισματική πολιτική 2007-2008>> έκδοση Φεβρουάριος 2008 << Έκθεση για την νομισματική πολιτική 2006-2007>> «Greece: Economic and Market Analysis έκδοση (March 2008)».

9.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Με την οικονομική κρίση σε εξέλιξη, και ενώ διανύει το πρώτο στάδιό της, η ασκούμενη πολιτική από τις εθνικές κυβερνήσεις, υπό την ενθάρρυνση των διεθνών οργανισμών παραμένει αμετάβλητη ή αποκτά χαρακτηριστικά σκλήρυνσης. Με βάση τα σημερινά δεδομένα, δεν διαφαίνεται ότι θα πληγεί ο διεθνής χαρακτήρας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η τιτλοποίηση, η εμβάθυνση των αγορών, και η συμπίεση των εισοδημάτων της εργασίας. Αυτά εμφανίζονται, με βάση τον σημερινό συσχετισμό δυνάμεων υπέρ των επιχειρήσεων και των πολιτικών μονεταρισμού, ως απαραίτων όρων κάθε νέας ρύθμισης, τουλάχιστον προς το παρόν. Αποτελούν στρατηγικές επιλογές των κυβερνήσεων χωρίς εναλλακτικό σχέδιο. Επομένως, κατά την αντίληψη των διεθνών οργανισμών και των κυβερνήσεων, η παρέμβαση του κράτους θα πρέπει να είναι χρονικά περιορισμένη, να στοχεύει αποκλειστικά το πρόβλημα και να μην αφήσει ίχνη πίσω της όταν θα έρθει ο καιρός να αποσυρθεί για να επανέλθει η ελεύθερη λειτουργία των αγορών. Εάν έτσι έχουν τα πράγματα, και μένει ανέπαφος ο πυρήνας της περιοριστικής πολιτικής με μια απλή ρύθμιση των χρηματιστικών αγορών, η εργασία θα συνεχίσει να αντιμετωπίζεται ως η ευμετάβλητη μεταβλητή που θα απορροφά όλους τους κραδασμούς, τρέχοντες και μελλοντικούς, η κοινωνική ασφάλιση θα εξακολουθήσει να εξαρτάται από τις αποδόσεις των ασφαλιστικών ταμείων, η παιδεία από τα φοιτητικά δάνεια, η εργασία από τη διεθνή αποτίμηση της κερδοφορίας της επιχείρησης στα χρηματιστήρια και στις τράπεζες του κόσμου, τα τρόφιμα από την εύρυθμη λειτουργία των αγορών συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης, οι λειτουργίες των δήμων από τα αμοιβαία κεφάλαια και τις διεθνείς χρηματαγορές τίτλων, το περιβάλλον από τα

δικαιώματα ρύπων και η κάλυψη βασικών κοινωνικών αναγκών από το ύψος του χρέους στις πιστωτικές κάρτες.

Εντούτοις, η υπό εξέλιξη οικονομική κρίση θέτει σε αμφισβήτηση, όχι απλώς τον τρόπο που λειτουργεί ο χρηματοπιστωτικός τομέας, αλλά η οικονομία συνολικά. Θέτει σε αμφισβήτηση το νεοφιλελεύθερο υπόδειγμα πως ό,τι είναι καλό για την μεμονωμένη επιχείρηση είναι καλό για την οικονομία συνολικά, μάς δείχνει ότι η ίδια η οικονομική λειτουργία οδηγείται σε ακρότητες και τελικά σε κρίση, όταν οι χρηματιστικές λειτουργίες των αγορών αποκτούν υπέρμετρη δύναμη, διαψεύδει βασικά ιδεολογήματα της απελευθέρωσης των αγορών νεοφιλελεύθερης έμπνευσης, όπως η ικανότητα της αυτορύθμισης του οικονομικού συστήματος διαμέσου της ελεύθερης λειτουργίας των αγορών, και καταδεικνύει την ανάγκη να υπερασπιστούμε μια οργάνωση της κοινωνίας στην οποία θα υπάρχει ισορροπία μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου.

Δεν χρειαζόμαστε, λοιπόν, μόνον μια νέα αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αλλά μια νέα αρχιτεκτονική της οικονομίας συνολικά, μακριά από τα μονεταριστικά δόγματα, με αναβάθμιση της θέσης του κόσμου της μισθωτής εργασίας.

Ορισμένοι οικονομολόγοι νεοφιλελεύθερης αντίληψης προτείνουν για την Ελλάδα την συνέχιση, με μεγαλύτερη συνέπεια, της ίδιας πολιτικής που μας οδήγησε στην κρίση. Προτείνουν την δημοσιονομική πειθαρχία για να πεισθούν οι διεθνείς αγορές για τις θετικές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, ώστε να υπάρχουν λογικοί όροι δανεισμού του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Αυτό που προτείνουν, όμως, είναι μια πολιτική οικονομικής ύφεσης και επίδειξης ισχύος έναντι των φορολογουμένων, δηλαδή κυρίως των εργαζομένων, για να βελτιωθεί η "εικόνα της χώρας στις αγορές" (στις αγορές που οδήγησαν την

παγκόσμια οικονομία στη βαθύτατη κρίση, της οποίας κατά το 2009 δεν έχουμε ακόμη υποστεί όλες τις συνέπειες).

Μεταξύ άλλων, έχουν προτείνει μια πολιτική ύφεσης που θα έχει και διάρκεια. Θα έπρεπε να υπάρξουν πρωτογενή πλεονάσματα της τάξεως του 5% του ΑΕΠ για μια δεκαετία ώστε να μειωθεί το δημόσιο χρέος. Θα μπορέσει έτσι το κράτος να αποπληρώσει τα χρέη του προς τους μεγάλους πιστωτές του που είναι οι τράπεζες, συλλέγοντας πόρους από τους φορολογούμενους με διαρκώς μειούμενους φορολογικούς συντελεστές επί των κερδών και των άλλων εισοδημάτων ιδιοκτησίας και διαρκώς αυξανόμενο βάρος επί των εισοδημάτων της εργασίας.

Όμως, με την ασκούμενη πολιτική, οι τράπεζες κερδίζουν δανείζοντας στο δημόσιο για να τις σώσει και το χρηματιστικό κεφάλαιο δεν τιμωρείται για την κρίση που προκάλεσε, αλλά αποζημιώνεται από αυτούς στους οποίους θα έπρεπε να λογοδοτήσει.

Οι προτροπές αυτών των οικονομολόγων αλλά και των οργανισμών είναι κοινωνικά άδικες και συνιστούν πολιτική ύφεσης. Επιπλέον είναι προκλητικές για μια κοινωνία όπου οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν αυξανόμενες οικονομικές δυσκολίες εκρηκτικού χαρακτήρα. Το αποτέλεσμα κατά το 2009 αλλά και το 2010 είναι να γίνουμε μάρτυρες χρεοκοπιών και διακοπής της λειτουργίας επιχειρήσεων, μαζικών απολύσεων και θέσης σε διαθεσιμότητα των εργαζομένων, απειλής μείωσης των μισθών ή ανεργίας, διεύρυνσης των εύελικτων μορφών απασχόλησης και της εκ περιτροπής εργασίας, σημαντικής αύξησης της ανεργίας και ανησυχητικής ύφεσης της οικονομίας σε συνθήκες στασιμοπληθωρισμού και σοβαρής επιδείνωσης του εισοδηματικού και βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

Στο σημερινό πλαίσιο πολιτικής φαίνεται μάλλον απίθανο να αναθεωρηθεί ουσιαστικά η δημοσιονομική πολιτική όπως αυτή υπαγορεύεται από το Σύμφωνο Σταθερότητας που επιβάλλει άπαξ δια

παντός τις περιοριστικές επιλογές σε ό,τι αφορά τα δημόσια ελλείμματα. Βέβαια, το Σύμφωνο δεν καταργεί την δημοσιονομική πολιτική. Απλώς θέτει στην άσκησή της τον περιορισμό ότι τα δημόσια ελλείμματα δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 3% του ΑΕΠ. Εάν, επομένως, το έλλειμμα είναι μηδενικό, τα περιθώρια της δημοσιονομικής πολιτικής να τονώσουν την ζήτηση και την παραγωγή είναι ακριβώς 3% του ΑΕΠ.

Σε ότι αφορά την εισοδηματική πολιτική, με την αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων από το ευρώ, οι εθνικές οικονομίες της ζώνης του ευρώ έχουν χάσει την δυνατότητα που είχαν να προσαρμόζουν τις τιμές των προϊόντων τους ανάλογα με την πίεση του διεθνούς ανταγωνισμού. Όλοι ανεξαιρέτως οι υπολογισμοί που πραγματοποιούνται με σκοπό να διαπιστωθεί ποιες θα είναι οι συνέπειες για τους μισθούς, δείχνουν ότι κάθε ανισορροπία που θα παρουσιάζεται στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών θα τείνει να εκτονωθεί με αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος της εργασίας, υπό την προϋπόθεση ότι τα περιθώρια κέρδους θα παραμένουν άθικτα. Για τους διεθνείς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρείται ως δεδομένο ότι τα κέρδη δεν πρέπει να θίγονται, και επομένως η «μεταβλητή της προσαρμογής» στην πίεση του διεθνούς ανταγωνισμού οφείλει να είναι ο μισθός.

Στα πλαίσια της ίδιας λογικής που θέλει να μεταφέρει ολόκληρο το βάρος του διεθνούς ανταγωνισμού πάνω στους μισθούς, προβλέπεται, στα πλαίσια της ONE, η ευελιξία των μισθών (ώστε η προσαρμογή να είναι ταχεία). Μια τέτοια ευελιξία απαιτεί την αποδυνάμωση των συνδικαλιστικών οργανώσεων και την επιβολή ευελιξιών στην αγορά εργασίας. Ήδη η διεύρυνση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών στην Ελλάδα και στις άλλες μεσογειακές χώρες της ευρωζώνης οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην ισοτιμία του ευρώ και οι προτάσεις των φορέων της οικονομικής πολιτικής (όπως και της

εργοδοτικής πλευράς) για την αντιμετώπιση του ελλείμματος στις εξωτερικές συναλλαγές αναφέρονται στην αγορά εργασίας και στους μισθούς.

Σε ό,τι αφορά την αγορά εργασίας, η σημερινή οικονομική κρίση έχει αποτελέσει την αφορμή για την εμβάθυνση των ήδη ασκούμενων πολιτικών απασχόλησης που προωθούν την «απασχολησιμότητα», τις ευελιξίες, την επισφαλή απασχόληση, την επιδότηση, όχι των ανέργων αλλά των επιχειρήσεων, την εκ περιτροπής εργασία κλπ.

Μία σημαντική συνιστώσα της πολιτικής που υποτίθεται ότι αντιμετωπίζει τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης είναι μία δέσμη αλλαγών στις εργασιακές σχέσεις που αφορούν στους νεκρούς χρόνους της εργασίας. Μέσα στον συμβατικό χρόνο εργασίας (συνήθως οκτώ ώρες) η επιχείρηση πρέπει να καταναλώσει τις ικανότητες προς εργασία των μισθωτών που παράγουν για λογαριασμό της. Στον χρόνο που οι εργαζόμενοι δεν παράγουν, οι δαπάνες μισθοδοσίας μετατρέπονται σε κεφάλαιο που δεν αξιοποιείται. Ο χρόνος αυτός, που παρεμβάλλεται μεταξύ του συμβατικού χρόνου απασχόλησης και του πραγματικού χρόνου εργασίας, είναι ο “νεκρός χρόνος”, ο χρόνος κατά τον οποίο μένει αχρησιμοποίητη η εργασία.

Εξαιτίας της μείωσης της ζήτησης που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, ή ακόμη με πρόφαση μια υποτιθέμενη μείωση της ζήτησης, οι επιχειρήσεις επιδίδονται σε μια προσπάθεια μείωσης των νεκρών χρόνων. Η προσπάθεια αυτή παίρνει πολλές μορφές: διευθέτηση του χρόνου εργασίας, τετραήμερη εργασία, άδεια άνευ αποδοχών υπό την απειλή της απόλυσης, και άλλες μορφές απασχόλησης με τις οποίες η επιχείρηση προσπαθεί να πληρώσει όχι για την εργασία που αγόρασε, αλλά για εκείνο το τμήμα της που τελικά κατανάλωσε.

Η διευθέτηση του χρόνου εργασίας, προσφέροντας την δυνατότητα στην επιχείρηση να καταναίμει κατά βούληση το εργατικό δυναμικό που χρησιμοποιεί στην αιχμή ή στην υποχώρηση της παραγωγής, ανεξάρτητα από τον οκτάωρο συμβατικό χρόνο, την απαλλάσσει από ένα σημαντικό μέρος του νεκρού χρόνου εργασίας και ταυτόχρονα από τις υπερωρίες που ήταν αναγκασμένη να καταβάλλει προηγουμένως¹⁷.

9.3 Ο ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης στον δημοσιονομικό τομέα απαιτείται αύξηση των δημοσίων και κοινωνικών δαπανών και απόσυρση των μέτρων φορολογικής επιβάρυνσης των μισθωτών και των συνταξιούχων Ταυτόχρονα, απαιτείται εισοδηματική στήριξη των δανειοληπτών με συγκεκριμένα μέτρα, όπως επαναδιαπραγμάτευση του χρόνου αποπληρωμής του δανείου με το ίδιο επιτόκιο, χρηματοδότηση της επιπλέον επιβάρυνσης των νοικοκυριών πέραν του σημερινού επιτοκίου χορήγησης, εισοδηματική ενίσχυση των νοικοκυριών που αδυνατούν να αποπληρώσουν το δάνειό τους και διακοπή κάθε διαδικασίας κατάσχεσης και πλειστηριασμών. Προς την πλευρά των επιχειρήσεων απαιτείται η λήψη συγκεκριμένων μέτρων στήριξης της ρευστότητας (επιδότηση επιτοκίου), της χρηματο-οικονομικής και της

¹⁷ Διαμαντής Απόστολος, Καρδάσης Βασίλης Α. Από το Σχίσμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση , Κοινωνία, οικονομία, πολιτισμός στη δεύτερη χιλιετία, Εκδόσεις Πατάκη, 2007

επενδυτικής δραστηριότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Ειδικότερα, η προστασία της απασχόλησης και ο περιορισμός των απολύσεων των εργαζομένων στην Ελλάδα προϋποθέτει συγκεκριμένα μέτρα και πόρους στήριξης της απασχόλησης σε νέους και παλαιούς κλάδους, στα πλαίσια ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου της ελληνικής οικονομίας, των ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων δραστηριοτήτων, των καινοτομιών και δυναμικών κλάδων παραγωγής και της ευέλικτης και ανταγωνιστικής οργάνωσης των αγορών αντί της οργάνωσης των ολιγοπωλιακών αγορών που συντηρούν τις πληθωριστικές πιέσεις και την κερδοφορία, συρρικνώνοντας την αγοραστική δύναμη του κόσμου της μισθωτής εργασίας.

Παράλληλα, η εξεύρεση πόρων για την χρηματοδότηση και την υλοποίηση των προαναφερόμενων μέτρων βελτίωσης των συνθηκών του κόσμου της εργασίας και ενίσχυσης της παραγωγικής και οικονομικής δραστηριότητας κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης, απαιτείται να προέλθουν, τόσο από την αποτελεσματικότητα και την ταχύτερη αξιοποίηση των πόρων των διαρθρωτικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και από την αντίστροφη αναδιανομή του εισοδήματος προς όφελος των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών (1982 το μερίδιο της εργασίας στο παραγόμενο προϊόν ήταν 58% και το 2007 ήταν 42%).

Προτεραιότητα για την έξοδο από την κρίση στην Ελλάδα απαιτείται να είναι η επιλογή της αναπτυξιακής στρατηγικής. Αντί αυτής όμως οι φορείς άσκησης της οικονομικής πολιτικής, προβάλλουν ως προτεραιότητα διεξόδου από την κρίση την φάση της δημοσιονομικής εξυγίανσης και πειθαρχίας που αναστέλλει κάθε αναπτυξιακή πρωτοβουλία με την αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης της μεγάλης πλειοψηφίας των πολιτών και την μείωση των δημόσιων και κοινωνικών δαπανών. Με αυτό το πλαίσιο οικονομικής πολιτικής δημιουργούνται

συνθήκες φαύλου κύκλου στην ελληνική οικονομία με έντονα τα στοιχεία του δημοσιονομικού και αναπτυξιακού αδιεξόδου τα οποία για να αντιμετωπισθούν εκτός από το κοινωνικό κόστος αύξησης της ανεργίας θα απαιτηθούν τεράστιο πόροι και θα χαθεί πολύτιμος αναπτυξιακός χρόνος. Γι' αυτούς τους λόγους υποστηρίζουμε την στρατηγική επιλογή της αναπτυξιακής πολιτικής, τμήμα της οποίας, υπό προϋποθέσεις, μπορεί να είναι η εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών.

9.4 ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Κατά την διάρκεια της περιόδου (1960-80) εκβιομηχάνισης της χώρας, οι ελληνικές άμεσες ξένες επενδύσεις στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και στις αναπτυσσόμενες χώρες ήταν ασήμαντες, καθώς η κυβερνητική πολιτική έδινε έμφαση μόνο στις εισροές ΑΞΕ,. Αυτό το φαινόμενο δύναται να εξηγηθεί από την έννοια του κύκλου της επενδυτικής ανάπτυξης, σύμφωνα με την οποία για μια ευρισκόμενη σε στάδιο ανάπτυξης χώρα η ροπή της προς διενέργεια ΑΞΕ περνά μέσα από διάφορες φάσεις, με τις εκροές ΑΞΕ να συνιστούν μέσο βιομηχανικής αναδιάρθρωσης μόνο στα τελικά στάδια ανάπτυξης της χώρας .

Θεωρητικά λοιπόν δύναται κάποιος να εξαγάγει το συμπέρασμα ότι οι διενεργούμενες υπό των ημεδαπών εταιριών ΑΞΕ σημαίνουν για την χώρα προέλευσης αυτών ένα προχωρημένο στάδιο οικονομικής ανάπτυξης, και συνακόλουθα ένα υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ένα τέτοιο συμπέρασμα δεν ισχύει. Έτσι λοιπόν η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών εταιριών δεν προϋποθέτει την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας.

Επομένως, θα πρέπει να δίνεται προσοχή στους παράγοντες που ευθύνονται για την διενέργεια ΑΞΕ.. Δηλαδή εάν οι διενεργούμενες ΑΞΕ προκύπτουν ως αποτέλεσμα της δημιουργίας ενός υψηλότερου επιπέδου εταιρικών περιουσιακών στοιχείων, συνεπεία ενός υψηλού βαθμού καινοτομίας στην εγχώρια αγορά, τότε η οικονομική ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα της χώρας προέλευσης είναι πιθανόν να ενισχυθούν. Από την άλλη, εάν οι εκροές ΑΞΕ προκύπτουν μόνο λόγω της διαφοράς στο κόστος παραγωγής μεταξύ της χώρας προορισμού και της χώρας προέλευσης, τότε η ημεδαπή παραγωγική βάση μπορεί και να μειωθεί .

9.4.1ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΞΕ

Παραδοσιακά οι άμεσες ξένες επενδύσεις πραγματοποιούνται σε τομείς της οικονομίας όπου υπάρχει η δυνατότητα καθετοποίησης της παραγωγικής διαδικασίας εξασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη μείωση του λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεων. Ωστόσο, στην σημερινή οικονομία της γνώσης, όπου έχει καταγραφεί σημαντική αύξηση της ζήτησης υπηρεσιών, σε συνδυασμό με τις νέες τεχνολογίες, όπως το διαδίκτυο, καθίσταται δυνατή η εξ αποστάσεως παροχή ορισμένων υπηρεσιών (π.χ., λογισμικό, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, call-centers) και ως εκ τούτου η πραγματοποίηση άμεσων ξένων επενδύσεων στον χώρο των υπηρεσιών (π.χ. περίπτωση JP Morgan)

Υπάρχουν τέσσερεις βασικοί τύποι άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ):

- (1) ΑΞΕ προς αναζήτηση πλουτοπαραγωγικών πόρων (resource seeking),
- (2) ΑΞΕ προς αναζήτηση αγορών (market seeking),
- (3) ΑΞΕ προς αναζήτηση αποδοτικότητας (efficiency seeking), και
- (4) ΑΞΕ προς αναζήτηση στρατηγικών πόρων ή ικανοτήτων (strategic asset seeking).

9.4.2 ΖΗΤΗΣΗ ΠΛΟΥΤΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Ορισμένες πολυεθνικές επιχειρήσεις που προβαίνουν σε άμεσες ξένες επενδύσεις προκειμένου να αποκτήσουν συγκεκριμένους πλουτοπαραγωγικούς πόρους σε χαμηλότερο κόστος από ότι στην χώρα προέλευσης.

Ø Φυσικοί Πόροι

Στους φυσικούς πόρους συγκαταλέγονται μεταλλεύματα, όπως πετρέλαιο, χαλκός, βωξίτης και αγροτικά προϊόντα όπως ζάχαρη, μπανάνες, καφές, τσάι. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις που διενεργούνται προκειμένου να αποκτηθούν οι παραπάνω πόροι απαιτούν υψηλές επενδύσεις σε υποδομή.

Σε αυτή την κατηγορία άμεσων ξένων επενδύσεων ανήκουν πετρελαϊκές πολυεθνικές όπως η Shell, η Mobil και μεταλλευτικές πολυεθνικές όπως η Ιαπωνική Nippon Steel Corporation και η Γαλλική Pechiney SA.

Ø Φθηνό Ανειδίκευτο Ή Μερικά Ειδικευμένο Εργατικό Δυναμικό

Πολυεθνικές εταιρίες προερχόμενες από ανεπτυγμένες χώρες, όπου το εργατικό κόστος είναι υψηλό αναζητούν φτηνό εργατικό δυναμικό στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το Μεξικό και η Κίνα αποτελούν χώρες υποδοχής που προσφέρουν φτηνό εργατικό δυναμικό.

Ø Τεχνολογικές Και Διαχειριστικές Ικανότητες

Στην κατηγορία αυτή των άμεσων ξένων επενδύσεων θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε και επιχειρήσεις που ανήκουν στο τομέα των

υπηρεσιών, όπως τουρισμός, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, ιατρικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες γιατί έχουν χαρακτήρα που συνδέεται σχεδόν αποκλειστικά με τη χώρα υποδοχής.

Ø Αναζήτηση Νέων Αγορών

Ο στόχος των άμεσων ξένων επενδύσεων αυτής της κατηγορίας είναι η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για την αγορά της χώρας υποδοχής ή/και γειτονικών αγορών. Σε γενικές γραμμές υπάρχουν τρία κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις στην ανάληψη επενδυτικών δραστηριοτήτων αυτού του είδους

Πρώτον, ορισμένοι πελάτες ή προμηθευτές της εταιρίας ενδεχομένως να έχουν εγκατασταθεί στην αγορά στόχο. Για παράδειγμα, μια Ελληνική τράπεζα, ας πούμε Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας (ΕΤΕ) μπορεί να εξυπηρετήσει τις τραπεζικές ανάγκες μιας Ελληνικής εταιρίας, ας πούμε της Intracom, τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο, καθώς η ΕΤΕ ενδέχεται να έχει αναπτύξει σχέσεις με τράπεζες ανά τον κόσμο προκειμένου να διευκολύνει τις διεθνείς τραπεζικές συναλλαγές της επιχείρησης. Κατ' αυτό τον τρόπο, η Εθνική, προκειμένου να μην χάσει ένα κομμάτι των δραστηριοτήτων ενός εταιρικού της πελάτη, διεκπεραιώνει τις διεθνείς τραπεζικές συναλλαγές της Intracom μέσω του δικτύου ανταποκριτριών τραπεζών ή υποκαταστημάτων της σε όλο τον κόσμο.

Δεύτερον, η εξυπηρέτηση μιας αγοράς με μέσω άμεσων ξένων επενδύσεων μπορεί να είναι πιο συμφέρουσα από άποψη κόστους. Αγορές που οι επιχειρήσεις θεωρούν σημαντικές και βρίσκονται σε απόσταση από τη χώρα προέλευσης θα προτιμήσουν να τις εξυπηρετήσουν μέσω ΑΞΕ παρά με κάποιον άλλο τρόπο, όπως το εμπόριο.

Τρίτον, πολλές επιχειρήσεις λοιπόν θα οδηγηθούν σε ανάληψη άμεσων ξένων επενδύσεων προκειμένου να βρίσκονται σε αγορές όπου δραστηριοποιούνται και οι ανταγωνιστές τους. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της αγοράς των ΗΠΑ, η οποία εξ' αιτίας του μεγέθους της αποτελεί πόλο έλξης πολλών πολυεθνικών εταιριών, οι οποίες αποφασίζουν να αναπτύξουν δραστηριότητες στην Αμερικανική αγοράς

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κατάσταση της ύφεσης αποτελεί τον αντίποδα της ανάπτυξης, και βέβαια αποτελεί μέγεθος του οποίου οι καθοριστικοί παράγοντες που το διαμορφώνουν, μπορούν εκ των υστέρων με τις ανάλογες παρεμβάσεις να διαφοροποιηθούν και κατά συνέπεια να μπορεί να χαρακτηριστεί η ύφεση ως ήπια, η ως αντιμετωπίσιμη, η ως βραχυχρόνια, η μακροχρόνια, η ως απροσδιόριστη κατάσταση όπως συμβαίνει σήμερα στην χώρα μας.

Απροσδιόριστη καθότι η πολιτεία (δια του πολιτικού κόσμου κυρίως -αλλά όχι μόνο) δεν συμφωνεί στο τι τελικά την διαμόρφωσε, και κατά συνέπεια να βρίσκεται σε αντικειμενική δυσκολία όσον αφορά τα μέτρα με τα οποία θα αντιμετωπίσει την ύφεση όχι βέβαια με φόρο - πολιτικές, που επιτείνουν την διάρκειά της γιατί με πολύ απλό τρόπο η οικονομική θεωρία διαθέτει ως εργαλεία μετακίνησης της οικονομίας από την φάση της ύφεσης σε αυτή της ανάπτυξης την ενίσχυση της δυναμικής της αγοράς την μείωση των φόρων, την αύξηση των κρατικών δαπανών, την συμπλήρωση της ρευστότητας.

Μην θεωρηθεί υπερβολή το γεγονός της άγνοιας, η της αδιαμφισβήτητης προβληματικής, απόδειξη για τούτο οι πολιτικές και τα μέτρα τα οποία φαίνεται να έχουν μόνο ευκαιριακό και μη βιώσιμο χαρακτήρα, ποτέ όμως και πουθενά από μόνα τους τέτοια μέτρα δεν οδήγησαν και ποτέ χώρα σε έξοδο από ύφεση, ποτέ.

Σε γενικές γραμμές και με απλό τρόπο περιγραφόμενη η ύφεση είναι η περίοδος της οικονομίας όπου υπάρχει αυξανόμενος πληθωρισμός, υπάρχει μεγάλη ανεργία, οι αγορές δύσκολα δανείζουν χρήματα, οι αξίες των μετοχών και των αξιόγραφων υποχωρούν, παρατηρείται στενότητα μετρητών, και η αγοραστική δυνατότητα των πολιτών μειώνεται, και εξ όλων των προαναφερομένων, η παραγωγή μειώνεται και η ανάπτυξη πολλές φορές παίρνει και αρνητικό πρόσημο.

Την παραπάνω κατάσταση της οικονομίας, η οικονομική πολιτική επιστήμη έχει καταλήξει ότι ο μοναδικός τρόπος για μια ήπια έξοδο αποτελεί η τόνωση του αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών, η ανάπτυξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων και τομέων, η ύπαρξη σταθερού και σύγχρονου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, το οποίο να προσδιορίζεται από οικονομικές κυρίως παραμέτρους, μέτρα δηλαδή να ευνοούν την ανάπτυξη, την ζήτηση την παραγωγή νέου προϊόντος,

Η θέση μας βάση της βιβλιογραφικής έρευνας μας είναι ότι αφενός μεν η ύφεση στην Ελλάδα δεν προέκυψε ως αποτέλεσμα μιας μακράς περιόδου ανάπτυξης που επικράτησε στην χώρα μας, αλλά μιας μακράς αντίληψης και κακής πολιτικής διαχείρισης, αφετέρου δε η με τον οποιοδήποτε τρόπο προκύψασα ύφεση δεν αντιμετωπίζεται με αύξηση των φόρων, με επιπλέον ακριβό η φτηνό δανεισμό, με περικοπές μισθών, με περαιτέρω συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης, γιατί όλα αυτά τα μέτρα χαρακτηρίζονται μικροοικονομικού σχεδιασμού, και προοπτικής, μη αναπτυξιακά, δεν υποστηρίζονται δε από την μακρό οικονομική, θεωρία και πράξη, και μάλλον θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν προβληματικά, περιστασιακά, μη αναπτυξιακά και εν τέλει μέτρα που θα παρατείνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα τον εφιάλτη της ύφεσης.

Γενική εκτίμηση ότι η αρθρογράφηση σε αυτό το θέμα έχει κουράσει και δεν το παρακολουθεί πια ο πολίτης, όχι μόνο στον περιφερειακό τύπο αλλά και στον Αθηναϊκό, πρώτον διότι αρκετά άρθρα δεν γίνονται κατανοητά από την πληθώρα των όρων και των αριθμών, αλλά και από το γεγονός ότι υπάρχει ένας συν φερτός πληροφοριών συνήθως από μη οικονομολόγους περισσότερο από δημοσιογράφους αλλά και από ανθρώπους που ως διαθέτοντες χρόνο θεωρούν ότι μπορούν να γράφουν δια πάν επιστητό προκαλώντας βεβαίως σύγχυση καθότι άλλο οικονομία άλλο θρησκεία και άλλο παραπολιτική φιλολογία.

Η παρούσα κατάσταση θα έχει εφιαλτικές συνέπειες όχι μόνο οικονομικές αλλά κοινωνικές-οικογενειακές, ψυχολογικές, χαρακτηρίζονται τέτοιες γιατί θα είναι πρωτόγνωρες και θα πρέπει να είμαστε υποψιασμένοι ότι χωρίς νέα παραγωγή εθνικού προϊόντος, και η οποία επιτυγχάνεται με άλλα μέτρα που ακόμη σχολάζουν, η ύφεση θα από δομεί τον κοινωνικό ιστό όπως η ανίατη ασθένεια το ανθρώπινο σώμα και βέβαια όταν εμφανιστεί στην πλήρη της εξέλιξη γιατί ακόμη είμαστε στην εμφάνιση της.

Η αίσθηση είναι ότι η παρούσα κατάσταση θα είναι μεγάλη. Τον ακριβό δανεισμό θα ακολουθήσει φτηνός, το πραγματικό γεγονός όμως είναι ότι το προϊόν αυτό κατευθύνεται και πάλι προς μη παραγωγικές και αναπτυξιακές προοπτικές για την χώρα, αλλά για εξόφληση δεδουλευμένων αμαρτημάτων και κατά συνέπεια επειδή η έξοδος από την ύφεση δεν γίνεται με ασκήσεις επί χάρτου αλλά με συγκεκριμένα δοκιμασμένα οικονομικά μεθοδολογικά εργαλεία μακροοικονομικής ανάπτυξης, εάν και εφόσον αργήσουν να ληφθούν (για διάφορους λόγους) τόσο θα διαρκεί και ο εφιάλτης της ύφεσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Harry Dent, *Η Μεγάλη ύφεση και πώς να επιβιώσετε μετά το μεγάλο κραχ 2009-2010*, εκδόσεις Λιβάνι, 2009

Krugman Paul R., Obstfeld Maurice, *Διεθνής οικονομική, Θεωρία και πολιτική*, Εκδότης: Κριτική, 2002

Ρεπούσης Σπύρος, *Χρηματοοικονομική διοίκηση και διεθνής τραπεζική*, Εκδότης: Σάκκουλας Εκδόσεις Α.Ε., 2006

Κυρίτσης Νίκος, *Ο πληθωρισμός στη σύγχρονη Ελλάδα*, Εκδότης: Σύγχρονη Εποχή, 2008

Μόσχος Δημήτρης, *Σύγκλιση και πληθωρισμός*, Εκδότης: Κριτική, 2006

Ζαρωτιάδης Γρηγόρης, *«Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης»*, ΝΟΠΕ-ΑΠΘ Ξάνθη 2010

Δαλαμάγκας, Βασίλειος Α, *Εισαγωγή στη δημοσιονομική πολιτική*, Εκδόσεις Σμπίλιας, 2003

Grauwe Paul de, *Τα οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης*, Έκτη Διεθνής Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήσης, 2008

Διαμαντής Απόστολος, Καρδάσης Βασίλης Α. *Από το Σχίσμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Κοινωνία, οικονομία, πολιτισμός στη δεύτερη χιλιετία*, Εκδόσεις Πατάκη, 2007

‘Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων’, (Θ. Παλάσκα και Λ. Πεχλιβάνο), Εκδόσεις ΙΟΒΕ, 2004.

Τράπεζα της Ελλάδος << Έκθεση για την νομισματική πολιτική 2007-2008>> έκδοση
Φεβρουάριος 2008 << Έκθεση για την νομισματική πολιτική 2006-2007>> «Greece:
Economic and Market Analysis έκδοση (March 2008)».

Ρουμελιώτης Παναγιώτης Β. , Ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση , εκδόσεις
Λιβάνη, 2005

Γεώργιος Αργεϊτης / Παγκοσμιοποίηση ΟΝΕ και οικονομική προσαρμογή – Η
περίπτωση της Ελλάδας / εκδόσεις τυποθητω, 2002

ΠΗΓΕΣ INTERNET

www.in.gr/news/category.asp?lngdtrid

www.sofokleous10.gr

www.protothema.gr/economy

www.logistis.gr

www.talkreviews.gr/logistis.gr

www.siteadvisor.com/sites/logistis.gr

whois.domaintools.com/logistis.gr

www.naftemporiki.gr/.../release.asp?...

www.valuatemysite.com/www.logistis.gr

www.hellas-logistics.gr/

www.capital.gr/

english.capital.gr/

attanasio.capitalblogs.gr